

№ 2

მოსკოლისათვის

1910

მარიამ ივანეს ასულის დემურია.

მარიამ დემურია დაიბადა ქ. გორს 21 მარტს 1860 წ. მშობლები ლარიზნი იყვნენ. მარიამს ორი ძმა ჰყავდა, რომლებიც ნორჩობის დროსვე გარდაიცვალნენ. რვა წლისა იყო, დედა რომ მოუკვდა და ძალიან მწარე ობლობა გამოიარა. პატარა მარიამს ზრდიდა მისი მოხუცი დიდიდედა. ჯერ გორში სწავლობდა ერთ პატარა სასწავლებელში. როდესაც 15 წლისა გახდა, მამაც მოუკვდა. დიდიდედამ წამოიყვანა ტფილისს. აქ დაიწყო მზადება და შევიდა საბებიო ინსტიტუტში. სწავლის გათავების შემდეგ, დაბრუნდა ისევ გორში და დაიწყო იქ მუშაობა. ყველგან დიდად სასარგებლო და საჭირო იყო საზოგადოებისათვის.

შემდეგ სხვა-და-სხვა დროს სცხოვრობდა ქუთაისს, ოზურგეთს და საჩხერეს. ცნობილი იყო, როგორც ცოცხალის ხასიათის პატრონი და საზოგადო მუშაობით გატაცებული ადამიანი. საზოგადოებაში დიდი სიყვარული და პატივისცემა დაიმსახურა.

მარიამ ივანეს ასული დემურია ახალგაზრდობის დროს.

საჩხერეში ყოფნის დროს გათხოვდა, მაგრამ ქმარი მალე გარდაეცვალა და შემდეგ ტფილისს გადმოვიდა თავის ორის

პატარა ვაგით. აქ მიიღო ქალაქის ბებუის ადგილზე თავისუფალი დრო რჩებოდა, საზოგადო საქმის სამსახურს ანდომებდა.

პირველი ასპარეზი მისი იყო სახალხო წარმოდგენებისა და სახალხო კითხვების გამართვა. ამ საქმეზე მუშაობდა 15 წლის განმავლობაში. იმის მეცადინეობით, მეტეხისა და საგუბერნიო ციხეებშიაც კი გაიშართა კითხვები. დაახლოებით ნაძალადევი სამკითხველო და იღებდა დიდ მონაწილეობას ყველა საზოგადო საქმეში. თანამშრომლობდა საყმაწვილო ქურნალ „ჯეჯილში“. ამ 6 წლის წინად შეუდგა ქურნალ „ნაკადულის“ რედაქტორობას. „ნაკადულში“ ათავსებდა თავის ნაწერებს, ორიგინალურსაცა და ნათარგმნებსაც. მარიამი ნამდვილი მეგობარი იყო ბავშვებისა. უყვარდა „ნაკადული“ სულითა და გულით და მუდამ იმის ზრუნვაში იყო, რომ ქურნალი ბავშვებისათვის საყვარელი და სასარგებლო ყოფილიყო. თავის სიცოცხლის უკანასკნელ დღემდის გამუდმებით მუშაობდა რედაქციაში.

ამ უკანასკნელ დროს ავად იყო გულის სიგანევრით. საჭირო იყო დასვენება, მაგრამ მარიამს იმდენი საქმეები ჰქონდა, რომ დასვენებას ვერ ახერხებდა და საქმეს მაინც არ მიაღწევდა. 20 იანვარს სამ საათამდის რედაქციაში მუშაობდა. 3 საათის შემდეგ წავიდა სტუმრად თავის გულითად მეგობარ თეკლე აბაშიძის ოჯახში, ღამე ავად გახდა და 21 იანვარს განთიადისას გამოეთხოვა წუთი სოფელს. დაახლოებით 24 იანვარს. დიდძალი ხალხი შეიკრიბა ჩუღურეთის წმ. ნიკოლოზის ეკლესიაში, სადაც ყვავილებითა და გვირგვინებით შემკული მარიამის ცხედარი ესვენა. წირვის გამოსვლის და ანდერძის აგების შემდეგ, ცხედარი ეკლესიიდან „ნაკადულის“ რედაქციის თანამშრომლებმა გამოასვენეს. ეკლესიის გაღრმავებაში ნ. თავდგირიძემ წარმოსთქვა გრძნობით სავსე სიტყვატ დაახასიათა განსვენებულის სასარგებლო მოღვაწეობა. შემდეგ წაასვენეს კუკიის წმ. ნინოს სასაფლაოზე. მიასვენებდნენ ქა-

ლებიც. სასაფლაოს ეკლესიის წინ განსვენებულის გადაიღეს. შემდეგ სიტყვა წარმოსთქვა, „ნაკადულის“ რედაქციის დავალებით, ექიმმა ვ. ლამბაშიძემ (ამ სიტყვიდან ზოგიერთი ადგილები მოგვყავს ქვემოთ). სიტყვა წარმოსთქვეს აგრედვე: მუშების სახელით ერთმა მუშამ, კავკასიის ქალთა საზოგადოების სახელით ნინო ტყეშელაშვილმა, ი. იმედაშვილმა, მღვდ. კარბელაშვილმა და სხვებმაც. ცხედარი დაასაფლავენ ბავშვების მეორე მეგობრის, ახალგაზრდა მწერლის და მოღვაწის, „ნაკადულის“ თანამშრომლის ვლადიმერ ლორთქიფანიძის მახლობლად. საქართველოს ყველა კუთხიდან მოვიდა მრავალი სამძიმრის დეპეშა და წერილი, აგრედვე რუსეთიდან და საზღვარ-გარეთიდანაც.

გვირგვინები იყო:

1) „ნაკადული“-ს პატარა მკითხველებისაგან — ჭვენს დაუვიწყარსა და ძვირფასს რედაქტორს.

2) „ნაკადულის“ რედაქციისაგან — ბავშვების გულის შესაიდუმლეს, მათს წრფელ მეგობარს და „ნაკადულის“ სულის ჩამოღმელს, საყვარელ ამხანაგს მარიამს.

3) გულით ღმობიერს და სულით მალაღს — თ. პავლე თუმანიშვილისაგან. — „გულდამშვიდებული იყავ, შენი ნათესი უზვად მოგვცემს მოსაფალს“.

4) ქ. შ. წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების გამგეობისაგან — „მარიამ დემურიას.“

5) გაზეთ „დროება“-საგან — „დაუცხრომელს მუშაკს მარიამ ივანეს ასულს დემურიას.“

6) ქართულ დრამატიულ საზოგადოებისაგან 1910 წ. 24 ივნისს, — დაულაღვ მუშაკს მარიამ ივანეს ასულს დემურიას.

7) ზუბალაშვილის სახლთან არსებულ ქართულ სახალხო წარმოდგენების მმართველ წრისაგან — „სახალხო თეატრის დაუვიწყარ მოამბაგს მარიამ ივანეს ასულს დემურიას.“

8) სახალხო კითხვების საზოგადოება — „სახალხო კითხვების ასპარეზზე დაულაღავედ მშრომელს მარიამ ივანეს ასულს დემურჩას.“

9) ავქალის აუდიტორიის რუსულ დრამატიულ წრისაგან — მარიამ ივანეს ასულ დემურჩას.

10) ტფილისის გუბერნიის ქართველ თავად-აზნაურობის წინამძღოლთა და დეპუტატებისაგან $19\frac{21}{4}10$ წ. — გულ-წრფელის და დაულაღავის საზოგადო მოღვაწის მარიამ ივანეს ასულის დემურჩას ხსოვნას.

11) ტფილისის ქალაქის გამგეობისა და სახალხო სახლისაგან — „გულ-მხურვალე მებრძოლს განათლებისათვის და დაულაღავე მოღვაწეს ხალხის თვით შეგნების ასპარეზზე — მ. ი. დემურჩას“.

12) სახალხო უნივერსიტეტთან არსებულ ქართულ სათეატრო სექციისაგან — „დაულაღავე საზოგადო მოღვაწეს მარიამ ივანეს ასულს დემურჩას.“

13) ქართულ გიმნაზიის მოწაფეთაგან: — „ახალგაზრდობის მესვეურს, ეურ. „ნაკადულის“ რედაქტორს მარიამ დემურჩას.“

14) სახალხო უნივერსიტეტის სკოლების ქართულ სექციისაგან — „დაულაღავე მუშაკს და საზოგადო მოღვაწეს მარიამ ივანეს ასულს დემურჩას“.

15) ქართველ საქველ-მოკმედო საზოგადოებებისაგან: «დაუცხრომელ ქველმომკმედს, ერთგულ მეგობარს ხალხისას და ბავშვებისას, მარიამ ივანეს ასულს დემურჩას».

16) რუსულ დრამატიულ წრისაგან: მარიამ ივანეს ასულს დემურჩას.

17) „კავკასიის ქალთა საზოგადოებისაგან“ — „დაულაღავე მუშაკს.“

18) მარიამ ივანეს ასულს დემურჩას სომხურ სექციისაგან: — „უფროსს ამხანაგს სახალხო სცენის სამსახურის საქმეში“.

19) მეორე დედითა საკვირაო სკოლისაგან: მარია ივანეს ასულს დემურიას.

20) ქართველ ქალთა ამხანაგობის სასწავლებლისაგან: —
ფურ. „ნაკადულის“ რედაქტორს მარიამ ივანეს ასულს დემურიას.

21) რკინის გზის უმთავრეს სახელოსნოს ყველა მუშებისაგან: — უძღვნით საზოგადო მოღვაწეს მარიამ დემურიას.

22) ქართულ გიმნაზიისაგან: — მოზარდ თაობის მეგობარს კეთილს მარიამ ივანეს ასულს დემურიას.

23) იაკობ სვიმონის-ძის გოგებაშვილისაგან 1910 წ.
24 იანვარს: — გულწრფელ მეგობარს ხალხის განათლებისა მარიამ ივანეს ასულს დემურიას.

24) დაუვიწყარ მაშოს ღამბაშიძეთაგან:

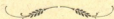
„ენც თვის მამულზედ მარად ჰფიქრობდა
და სამშობლოსთვის უძგერდა გული,
მისი სახელი უკუნისამდე
იყოს მალალი და კურთხეული!“

25) მარიამ და ალექსანდრე ჯამბაკურ-ორბელიანებისაგან: — თავგანწირულს სამაგალითო ადამიანს პატივის ცემისა და სიყვარულის ნიშნად.

26) სოფიო, ნინო, თამარ, სტაზია, ვანო, თეკლე და კიტა: — ძვირფასსა და დაუვიწყარ მაშოს.

27) მიკო, ნინა და ლიზასაგან: — ძვირფასსა და დაუვიწყარ მეგობარს მაშოს.

28) ა. ნ. ნეტალიცკისაგან — მარიამ ივანეს ასულს დემურიას.

ს ი ტ უ ვ ა,

წარმოთქმული მარიამ დემურის დასაფლავებაზე
 „ნაკადული“-ს რედაქციის სახელით.

წვირფასო და დაუღიწყარო მარიამ! ისედაც მკირე გუნდს
 ქართველ მოღვაწეებისას გამოაკლდი შენ, ერთი თვალ-
 საჩინო და უუსაკიროესი წევრი. შენ ისეთ იშვიათ
 ადამიანთა ჯგუფს ეკუთვნოდნი, რომელთაც საზოგადო საქმე
 თავის საკუთარ, კერძო საქმედ მიაჩნიათ და თავისი ძალა სა-
 ზოგადოებისათვის შესაწირავად ეგულებათ. და მართლაც, შენ-
 თვის პირადი საქმე არ არსებობდა, შენ მხოლოდ საქვეყნო
 საქმისთვის ზრუნავდი და იმას შეალიე შენი ძალ-ლონე.“

„ორ გვარია ადამიანის მოღვაწეობა: ერთი სიცოცხლეში-
 ვე დიდათ გახმაურებული და გამოაშკარავებული, და მეორე-კი
 ყოველ ხმაურობას მოკლებული, ჩუმი და თითქმის უჩინა-
 რიც. აი სწორედ ამ მეორე დარგის მოღვაწედ იყავი შენ,
 ძვირფასო ადამიანო. ბევრი საქმე კეთდებოდა შენით და ისე
 კეთდებოდა, რომ შენ არც-კი სჩანდი. და აი ამ დანაკლისს
 ეხლა უფრო იგრძნობს ის საზოგადოება, რომელშიაც შენ
 იყავი.“

„მრავალ მხრივი იყო შენი მუშაობა და ის საზოგადოე-
 ბა, რომელიც ეხლა უკანასკნელად გეთხოვება, კარგად იცნობს
 შენს ნაღვაწსა და ნამუშევარს, მაგრამ მაინც აქაც ორიოდ
 სიტყვით მოვიხსენიებთ შენს ცხოვრებას.“

„უმთავრესი დარგი, რომელზედაც შენ დიდის ხნიდან
 დაიწყე საზოგადო მოღვაწეობა, იყო მდაბიო ხალხისათვის
 მზრუნველობა. ისეთ დროს, როდესაც მათთვის არავინ არა
 ჰფიქრობდა, შენ დაიწყე ძნელი საქმე და მოუწყვე სახალ-
 ხო წარმოდგენები და სახალხო კითხვები. შენ სცდილობდი ამ
 ნაირად მათში ცნობის-მოყვარეობის გაღვიძებას და გო-
 ნივრულ გასართობით გართობას. და მართლაც, მრავალ

დაბრკოლების მიუხედავად, შექმენი და მოაწყე ეს და ძნელი საქმე. ამით პირველი საფუძველი შენ დაამყარე, დაულალავის შრომითა და მხნეობით ამ საქმეს ქვა-კუთხედი შენ დაუდევო. ეხლა ეს საქმე ბევრად უფრო გაადვილებულია და სხვათა ც შეუძლიათ შენი ნაანდერძევის მუშაობის განგრძობა“.

„მეორე დიდებული საქმე, შენ მიერ შექმნილი, არის შენი საბავშვო ჟურნალი „ნაკადული“. შენის დაულალავის მხნეობით დამკვიდრებული, ეს საქმე თვალსაჩინო განძს წარმოადგენს ჩვენის ნორჩის თაობის აღზრდისათვის. შენ იყავი სულის ჩამდგმელი, უფროსი ამხანაგი, უფროსი თანამშრომელი და თანაც უმთავრესი ძარღვი ამ საქმისა, და ამ საქმესთან იყო შესისხლხორცებული მთელი შენი არსება“.

„ნაკადული“-ს რედაქციის ამხანაგობა, რომლის წევრთა დავალებითაც მე აქ ამ გამოსათხოვარ სიტყვას გეუბნები, ორნაირად ჰგლოვობს შენს უდროვოდ დაკარგვას. დავკარგეთ შენით ერთი სასარგებლო და საჭირო წევრი ქართველთა სწავადობისა და დავკარგეთ აგრედვე რედაქციის უმთავრესი მოშქმედი ძალა“...

„მაგრამ, როგორც თვითონ შენ იცოდი, სასოწარკვეთილების დროსაც-კი იმედით ნუგეშო, არასოდეს გულს არ იტეხდი და განსაცდელის დროსაც-კი მხნეობდი, ჩვენც შენის მაგალითით უნდა ვისარგებლოთ და არ მივსცეთ თავი უიმედობას. მართალია, შენ მოგვაკლდი, მაგრამ შენი ამხანაგები ისევ განვაგრძობთ შენს ნაანდერძე „ნაკადულს“, არ დავაშრობთ, შენის ხსოვნის პატივისცემისათვის. ამის სიტყვას გაძლევს მთელი ჩვენი სარედაქციო ამხანაგობა.“

„შენი აჩრდილი მუდამ განუშორებელი იქნება ჩვენის რედაქციისათვის და იგი მუდამ იტრიალებს ჩვენ, შენ თანამშრომელთა შორის, როგორც გამამხნეებელი და მუდამ შრომის მომგონებელი ძალა“.

„ეს იქნება საუკეთესო ჯილდო შენის ხსოვნისა, საუკეთესო სამაგიერო შენის სასარგებლო მოღვაწეობისა“.

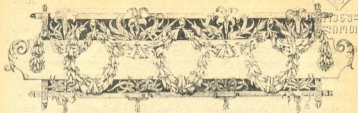

„მრავალმხრივი იყო აგრედვე შენი სხვა მუშაობა, მის მოსთვლის რამდენ ვაჭივრებულს ყოველმხრივ ეხმარებოდი და რამდენს მწვავე განსაცდელისაგან იხსნიდი ხოლმე!.. ამის მოთვლა ძნელია, ყველამ, შენგან დავალებულმა, ეს თვითონ იცის და ესენიც თავიანთ გრძნობას ჩვენსას უერთებენ ეხლა ამ ეპოს, შენდამი უსაზღვრო პატივის ცემის გამოსახატავად.“

„სამწუხაროდ, ჩვენ, ქართველებს ია-ვარდი მაშინ გვეფინება ხოლმე, როდესაც საუკუნო განსასვენებელს მივებლებით. რაც შენ ეხლა ია-ვარდი მოგაფრქვიეს, ამის მეთაუდიც რომ ცხოვრებაში შეგხვედროდა, ვინ იცის, ეგებ ეგრე მალეც ვერ მოელო ბოლო უღმობელს სენს!.. მაგრამ შენ, როგორც ყოველ ქართველს, ია-ვარდის ნაცვლად, ნარეკლით გქონდა თუმცა მოფენილი გზა—შენმა ძლიერმა ხასიათმა და საქმის უზომოდ სიყვარულმა ამასაც დასძლია და თავისი ნაყოფიერი კვალი დააჩნია ჩვენს საზოგადო ცხოვრებაში.“

„მრავალ გვირგვინთა შორის, რომლითაც ეხლა შეგამკეს, არის ერთი „ნაკადული“-ს მკითხველთაგან მოძღვნილი, რომლის მსგავსიც ყველაზედ უფრო სასიქადულო უნდა იყოს ყოველ მოღვაწისათვის. მართლაც, შენგან შვილივით შეყვარებულ „ნაკადული“-ს პატარა მკითხველნი უზომო სიყვარულით იყვნენ შენდამი აღვისილნი და ეხლა, როდესაც შორეულ ქვეყანას მყოფი შენი ორი შვილი თავს ვერ დაგყურებენ და მათი ცრემლიც შენს საფლავს ეხლა არ ეპკურება, ამათ სამაგიეროდ მრავალ, შვილივით აღზრდილთა, თანაგრძნობა გიწვევს დღეს მათ მაგიერობას და იგინი გულწრფელად ჰგლოვენ შენს უდროოდ დაკარგვას...“

მარიამ ღებურის სახსოვრად

(მოგონებიდან)

ქნება ოცდახუთიოდე წელიწადი მას შემდეგ, რაც მე, 14—15 წლის გიმნაზიელმა, გავიცანი, განსვენებული, მშინ ახალგაზდა, გასათხოვარი ქალი.

პირველის გაცნობისათაინავე მარიამმა ჩემში უგულითადესი პატივისცემა და სიყვარული დაჰხადა მით, რომ მაშინაც-კი, როდესაც მას, ყმაწვილს, სიცოცხლით აღსაფხვრელს, შეეძლო ათასგვარი გასართობი ეშოვა, მარტო საზოგადო საქმისთვის ჰფიქრობდა.

გავიცანი მალალ საზოგადოების წრეში, სადაც არავის არ ერიდებოდა და თითქმის გადამეტებული სიცხარით ეკიდებოდა ამ წრის წარმომადგენლებს. განსვენებული ხშირად ნაღვლით სავსე სიტყვებით მიჰმართავდა ხოლმე და ჰკიცხავდა მათს უღარდელს, ფუქსაფატ ცხოვრებასა და ყოველ ნაკლს დაუფარავად წინ წამოუყენებდა ხოლმე. გასაოცარი იყო, რომ ამ სოფლის „დიდებულნი“ მის ცხარე განსჯას, არა თუ მოთმინებით ისმენდნენ, დიდის თავაზით, მორიდებით და ღრმა პატივისცემით ეპყრობოდნენ. ეჭვი არ არის, მის გულწრფელობას და გაბედულებას მომზიბელელი გავლენა ჰქონდა და გრძნობდნენ, „ამ სიძულვილში რამდენი სიყვარული იყო დამარხული“.

იმ დროს ქუთაისის გიმნაზიას ათავებდა ფრიადმოსწავლულმა მკვლევარმა მ. ბაგრატიონმა. მან დააარსა მკვლევარების კლუბი, რომელიც დღეს ჩვენში ცნობილი მოღვაწეა და პუბლიცისტი. განსვენებულს გაეგო ამ ყმაწვილის მდგომარეობა და სცდილობდა რაიმე საშუალებით მისთვის სწავლის განსაგრძობი საღსარი მოეპოვებინა. და აი მიჰმართა იმ საზოგადოების წევრთ წარმოდგენის გასამართავად. სამწუხაროდ, ეს წარმოდგენა ვერ მოეწყო და მე გულ-ამღვრეული და სასოწარკვეთილი წამოვედი, განსვენებულს-კი ამისთანები ვერ აშინებდა და ახლა სხვა საშუალებას მიჰმართა და ფული მაინც მოაგროვა ამ ყმაწვილისათვის. ამ დღიდან ჩვენ შორის განუწყვეტელი მეგობრული კავშირი განმტკიცდა, რომელიც თავის დღეში არ შესუსტებულა და არ შეწყვეტილა, თუმცა ათის წლის განმავლობაში თითქმის აღარც-კი გვინახავს ერთმანეთი.

როცა 1895 წელს ტფილისში ჩამოვედი სწავლა დამთავრებული, განსვენებული ისევ ისეთივე ვნახე, როგორც ათის წლის წინად, ისეთივე თავგამოდებული ყველასათვის და განსაკუთრებით იმათთვის, ვინც-კი ნიჭით განირჩეოდა. მისის მეცადინეობით, რამდენმამე ჩვენში ცნობილმა ნიჭიერმა კაცმა შესძლო საზღვარ გარედ წასვლა და იქ სწავლის დამთავრება.

უკანასკნელ დღეებში ხშირად ვხედავდი განსვენებულს და უნდა გითხრათ, თითქო წინად გრძნობის გავლენის ქვეშე, ყოველთვის თვალები მეცრემლებოდა მის ნახვის დროს. მის სიცოცხლის უკანასკნელ ხანიდან წარუბოცველი სურათები აღიბეჭდა ჩემს გონებაში.

რამდენისამე დღის წინად სიკვდილამდე, ვნახე—ოჲდა თავისს რედაქციაში მარტო და ცხარე ცრემლით სტიროდა... დასტიროდა თავის მდგომარეობას, სწუხდა იმ საქმეებისათვის, რომელსაც თავი შესწირა: ვხედავ, ვკვდებიო, მითხრა განსვენებულმა, მაგრამ სიკვდილს არ დავეძებ, ოღონდ „ნაკადულის“ და „სახალხო თეატრის“ საქმე მოვაწყო კარგად, ჩემის შვილების სწავლა უზრუნველ ვჰყო...

უკანასკნელად განსვენებულს ტფილისის რკინის გზის სადგურზე შეეხვდი და, თითქოს განგებ, ჩვენი უკანასკნელი შეხვედრაც იმით გათავდა, რითაც პირველი ნაცნობობა დაიწყო, ჩვენს ცნობილს პუბლიცისტს ა. ჯ. ვაცილობდით სადგურამდის. განსვენებულს მარიამს, დასუსტებულს, საშინელი ფერი ედვა, მაგრამ ვერაფერს ვერ შეეჩერებინა, თავისი მოვალეობა, თავისი სულის წადილი აღესრულებინა და ცნობილს მოღვაწეს შესაფერისი პატივი სცა; ეს ნახევრად მკვდარი ადამიანი ვაგონშიაც-კი შევიდა, რათა ენახა, კარგად იქმნება დაბინავებული თუ არაო.

რომ ჩამოვიდა, იმდენად დადალული და დასუსტებული იყო, რომ რამდენსამე ხანს შესვენება დასჭირდა, რომ სახლში წასულიყო...

ორის დღის შემდეგ (დებეშა მივიღე), მარიამი აღარ იყო. მისმა დასაფლავებამ, რომელმაც შეკრიბა მრავალი ცხარე კრემლის დამფრქვეველი, დაგვანახვა, რა შეუძლია სრულიად ჩვეულებრივ ადამიანს, რომლისთვისაც ბუნებას მიუნიჭებია არა ჩვეულებრივი გული, ადამიანთა მიმართ სიყვარულით და თანაგრძნობით უხვად დაჯილდოებული, როგორც ეს აღნიშნული იყო ერთ ერთ სამგლოვიარო სიტყვაში.

მრავალს ჩვენგანს შეუძლია თავი მოჰქონდეს, ზოგს მეტის ნიჭით, ზოგს კიდევ მეტის სწავლითა და ცოდნით, მაგრამ განა ბევრს ჩვენგანს შეუძლია სთქვას და თავი მოიწონოს, რომ განსვენებულის ოდენი ნაყოფი მოეტანოს თავის საზოგადოებისა და ერისათვის, იმდენი ენერგია დაეხარჯოს მოძმეთა საკეთილოდ და იმდენი სურვილი განეცხადებინოს თანამემამულეთა შესაწევად?

არ გავიხსენოთ იგავი სახარებისა შესახებ უფალისა, რომელმაც „მიჰსცის მონათა თვისთა მონაგები თვისი“? ზოგმა ასარგებლა უფლის მიერ მიცემული, ზოგმა-კი მიწაში ჩამარხა უნაყოფოდ და უსარგებლოდ. როდესაც უფალი დაბრუნდა და ანგარიში მოითხოვა, ზოგმა ნაჩუქარი გააორკეცა. მაშინ

რძევა მას უფალმან მისმან: კეთილო მონაო, სახიერო და სარწმუნოო, მცირედსა ზედა სარწმუნო იქმენ, მრავალსა ზედა დაგადგინო შენ; შევედ სიხარულსა უფლისა შენისასა#.

და, ვინ იცის, იქნებ ეს გული, ეს მოსიყვარულე გული ადამიანისა, რომელი „მცირესა ზედა სარწმუნო იქმნა“, ნაწილებად იქცა და ეს ნაწილები „ნაკადულის“ ყოველ გვერდს თან მიჰქონდა პატარა ანგელოზ მკითხველებთან?

საუკეთესო ძეგლი ამ ღარიბის ადამიანისა ის იქმნება თუ, ერთად ერთი მისი განძი, მისი მდიდარი გული, ნაწილებად ქცეული, პატარა მკითხველთა შორის შესაფერისს ნიადაგს მოიპოვებს და მკვდრეთით აღსდგება გამშვენიერებული და გაბრწყინებული მომავალ ყრმათა არსებაში...

კიტა აბაშიძე

მთაში

უმომღვომის სურათები

I

გრილდა. ჯანლისაგანა
აღარ სჩანს მთები, ხევები;
შვილის წლის ნაცივარს ჰგვანან
ფერ-დაკარგული ხეები.

თუ შიშის ზარმა შეიპყრო
ჯავშნით მოსილი ტყეები?
არ ვიცი. მხოლოდ ეს მიკვირს,
ჰფანტვენ ტან-საცმელს ნებითა,
მთელ სარჩო-საბადებელსა
მიწას უძღვნიან კრებითა!
რა ქვამ გაგიკრათ, ხეებო,
არ ვიცი, რასა ჰშერებითა?!
მალევე თავს უხრით ზამთარსა,

იმის სურვილსა ჰყვებითა!...
 ირემი ქორ-ბუდიანი
 შიმელოებს*) ჰგრებს რქებითა;
 უხმოზს ფურს, დადის, დაეძებს
 შეჭირვებული ვნებითა.

II

იკრემლებიან ღრუბლები,
 ზაფხულის წასვლას გლოვობენ;
 ეძებენ ვარდთა, იათა,
 მაგრამ ველარა ჰპოვობენ.
 სწყურიათ ნ:ში ასხურონ
 და დაეკონწენ ბაგესა.
 ბევრჯელ თავისი ამაგი
 შხამს ასმევს მოამაგესა!
 სხვა ყვავილებიც ეძებენ
 მთა-ბარს,—ველარა ნახესა.
 დაძრწიან ობლებივითა
 კმუნვა მოპრკმით სახესა.
 აღგნენ გამწყრაღნი, ორის დლით
 გასწიეს უცხო შხარესა.
 ვნახე, რომ ჩამოეთოვნა
 გარშემო მთისა თემები.
 იგულვენ ძნას და თივასა—
 ფაცი-ფუცობენ თემები.
 არ გახდეს საეშმაკოდა,
 საზოვედ ნაჯაფევები.
 ცად ვარსკვლავები თიკთიკებს,
 მიწა გათეთრდა რთვილითა.
 ხელ-ფეხსა გვსუსხავს, ცხვირსა ჰკბენს
 გრილი ნიაფი დილითა.

*) ნორჩი ხეები.

გადმოიარეს წეროთა
 შეიღებით, შეიღის-შეიღითა;
 ჩრდილოით სამხრეთს მიჰმართეს,
 იქა სჯობია იმითა.

მიღიან ძახილ-ძუხილით
 მწკრივად ლამით და ღღისითა.

ოღონდ ტაროსი დაუდგეს,
 გზა არ დაკარგონ მისითა.

ვერ იძინებენ საწყლები
 მთის არწივების შიშითა.

უტევენ, აწიოკებენ...

მთა სწუხს მგზავრების ვიშითა.

III

ცხვრებიც დაიძრა საბაროდ—
 ფარა თან მისდევს ფარასა.

ზღვასა ჰგავ გადმოვარდნილსა,
 მოღის, მოჰლექავს შარასა.

გაათეთრებენ მწვანესა—

შირაქს და ტარიმანასა;

წინ თხები უძღვისთ ბელადად
 ამოღებულის ხმლებითა.

გულს უმაგრებენ ფარასა
 ოროლით, განა ერთითა.

კულ-გაკრეჟილი ძაღლები

დარაჯად უდგან გვერდითა.

თუ სითმე მტერი აუჩნდათ,

დაიფარავან მკერდითა.

თან მოსდევს ჯოგი ცხენისა,

მოღის საქონლის ნახირი,

საესება მწყეს-საწყემსოთი

ორივ არაგვის ნაპირი.

ეჰ, მთაო, შემოგწყრომიო,

როგორცა ვხედავ, ქვეყანა:
 კარგი ყოფილხარ მინამდე,
 ვიდრემდე სარჩო გეტანა, —
 მინამდე საკმელს აკმევდი,
 იონჯას შაქარ-რეულსა.
 და, ახლა, როცა გააკოტრდი,
 შორს გაგირბიან სნეულსა.
 როს ამწვანდები საამოდ,
 გულ-მკერდს შეგიმკობს მყოფანი,
 თავს დაგესხმიან მაშინა,
 როგორც მძოვრსა ბორანი;
 კვლავ ურცხვად მოვლენ, სიწითლე
 არ დაეტყობათ სახეზე,
 მიგთელ-მოგთელენ უწყალოდ,
 ბაყებს გაშართვენ ბაკებზე;
 მდურვა კი შენი პირიდან
 არ გაგონილა კაცებზე.
 შენ ზაფხულობით ჰჰურადობ,
 ყველას ჰმისპინძლობ უხვადა,
 ჰპატიობ ალი-მუსიის,
 ზედ ეფარები კრუხადა,
 ბარი-კი ამ დროს სარჩოსა
 მაგრა ინახავს მუქადა,
 ეწვდება აქეთ-იქითა
 საზრდოსა დასაბლუჯადა.
 როს შენ ვერ აძლობ ქვეყანას,
 ის ეგულება ბურჯადა.
 დმერთმა უშველოს ბარსაცა,
 ნუ ვიტყვით გასაფუქადა.
 რიგ-რიგითა ხართ, რა უშავ,
 ქედ-მოუდრეკელ გურჯადა.
 მადლობის გეტყვისთ, ვისაც-კი
 გული არა აქვს კუქადა,

ვისაც თვალები ხედვად აქვს,
 და არა დასახუჭადა.
 ერთი ხართ სიცხის წამალი,
 ხოლო მეორე — ზრობისა.
 ორივე ხომ ჩვენი კირია,
 მწამლავი ჩვენის ყოფისა.

IV

რა გვეშველება? დავკარგეთ
 ტურფა ზაფხული მწვანითა,
 ფრინველნი ათასნაირნი,
 ტკბილად მსტვინაენი ლამითა.
 წავიდნენ ჩვენი სწორები
 თოხებითა და ბარითა.
 ხერხი, ხელეჩო თან მიაქვთ,
 ცულები მხარზე ტარითა.
 გავცქერით გულ-დაკოდინნი
 ბარად მიმდინრებს ბანითა.
 აერას უსხედან მოხუცნი,
 ქაღვები თითისტარითა, —
 ბაღდები ტან-ფეხ-შიშველნი
 დაუბანელის თავითა.
 ნორჩები აკვანში წვანან,
 შემოსილები ჩვართა.
 იღვიძებს კერი და კერა
 საჩენლის კბილის ჩქამითა.
 გაივსეს კალთა-უბენი
 დიაცთა ნაფარტნალითა.
 შემოგვლულუნებს ნიავი
 დიდის დარბაზის კართა.
 გვართობენ მოხუცებულნი
 ძველებზე საუბარითა.
 ვათენებთ გძელს ლამეებსა

დამტკბარნი ნაუბართა,
 ხანდახან ჩაყრით ხინკალსა,
 მოგვიდის შამა-გვართა.
 ნატრულობს ამ დროს აქ ყოფნას,
 ვინც გვსტუმრებია ბართა.
 ვისც უგემნია ხინკალი,
 დამტკბარა იმის ჭამითა...

ვაჟა-ფშაველა

(დასასრული იქნება)

სამაგიერო

თედო მირბოდა მდინარისაკენ და თან მალ-მალე იხედებოდა უკან. საბანაოდ გამოეპარა დედას და ეწინოდა არ შეემჩნიათ, თორემ ცემას ვერ გადაარჩებოდა. დედ-მამა თედოს ავი, როდი ჰვადედა; პირიქით, ძალიან გულ-კეთილი ხალხი იყო და თედოც გაგიტებით უყვარდათ; მაგრამ მას შემდეგ, რაც მარჩიელმა უთხრა, თედო წყალს მოარი-დეთო, აკრძალული ჰქონდა ბანაობა. თედო კი თავისას არ იშლიდა; ეს იყო მიზეზი, რომ შშობლებმა ცემა არჩიეს თე-დოსი, ვიდრე მისი ბანაობა წყალში.

მაგრამ ვაი, რა გაგიტებით უყვარდა თედოს ცურაობა! ვველაფერს დასთმობდა და ამას კი ვერა.

აი ეხლაც ბევრს ეცადა როგორმე გაპარულიყო, მაგრამ ვერა სცილდებოდა ხან დედას, ხან მამას; კიდევ კარგი, რომ სტუმრები მოვიდნენ, თორემ ველარ იბანავებდა დღეს.

აგერ მდინარეც გამოჩნდა; იმ მორევის ახლოდან, სადაც ყოველთვის ბანაობდა თედო, ბევრების თიფილ-ხივილი ისმო-და. თედომ თვალეები მზისაგან ხელით დაიფარა და დაინახა

ქართული
ენის ინსტიტუტი

მდინარის პირას ბავშვები წყალში ისროდნენ ქვეშეშორების
ვის შუაგულს კი რაღაც შავი წერტილი მოსჩანდა; წერტი-
ლი ხან დაიშალებოდა, ხან კიდევ ისევ ზევით ამოტივტივ-
დებოდა. თედომ ფეხს გაუჩქარა; მიუახლოვდა თუ არა ბავ-
შვებს, საზარელი სურათი დაინახა: წყლის უღრმეს ადგილას
საცოდავად ფართხალებდა შავი ლეკვი. თვალები ისეთი გრძნო-
ბიერებით მოეპყრა კიდისკენ, თითქოს შებრალებას და შეე-
ლას თხოულობსო; როდესაც, შევლის მაგიერ, კიდიდან ქვა
ხვდებოდა, თვალთაგან ცრემლები სცვიოდა, თითქოს ბავშვე-
ბის ასეთ მხეცობას და შემდეგში ავკაცობას ჰგლოვობსო.

— თქვენ, ეი, დაეხსენით მაგ ლეკვს! არა გრცხვენინათ,
რომ საცოდავ უენო ლეკვს ეგრე აწვალებთ?

— ხა! ხა! ხა!—გაღიხარხარეს ბავშვებმა, —საცოდავი, უე-
ნო! მაშინ ხომ არ იყო უენო, როდესაც მთელი ჰური შე-
გვიქაშა, თედო, ჰა? შენი ამხანაგი ხომ არ არის, ეგრე რომ
ექომავები?—გაეხუმრა მწყემსი, მეზობლის ბიჭი ნინია.

თედომ ვერ მოითმინა და ერთი ისეთი სილა გააბრტყა,
რომ ნინიას ცხვირიდან სისხლი წავარდა და ტირილი მორ-
თო. სხვები კი ხმის ამოდებას ველარ ბედავდნენ, რადგანაც
თედოს სიმარდე და სილები ყველას გამოცდილი ჰქონდა.
ნინია კი ტირილთან ერთად ბუტბუტებდა:

— მე მიძრაზავდი ძაღლის წვალებას და შენ კი შენზე
ულონოებს ერევი და სცემ!

— ჰა! ნინია, თუ ბიჭი ხარ და გამომიყვან ლეკვს! შაურს
მოგცემ; დავნაძლევდეთ.—უთხრა თედომ, რომელსაც შეეცო-
და ის ბიჭი და თანაც რცხვენოდა თავის საქციელისა.

შაურის ვაგონებაზე ნინიას პარისახე გაუბრწყინდა.

— მართლა, თედო? აბა, მაჩვენე?—თედომ ჯიბეში ჩაიყო
ხელი და ამოიღო დედისაგან ნაჩუქარი შაურიანი.

— მატყუებ, თედო!

— აჰა, მიხას გადაეცემ!—როგორც კი გამომიყვან ლეკვს,
შაურს შენ მოგცემს. ამ სიტყვებით თედომ შაურიანი მიხას

გადასცა. თითონაც აღვილად შეეძლო ლეკვის გამოცვანა, მაგრამ თავისი გულჩვილობა არ უნდოდა უნახვებინა ბავშვებისათვის და ფულს უმიზეზოდ ვერ აძლევდა ნინიას, რომელიც მეტად ეკოდებოდა. ნინია კი საჩქაროდ ტანთ იხდიდა; შორიდანვე გადახტა მორევში, ჩაიყურჭუმელავა და თითქმის ლეკვთან ამოჰყო თავი; წაავლო ხელი და სწრაფად კიდესთან გაჩნდა. რამდენისამე წუთის შემდეგ ლეკვი ხელებს ულოკავდა თედოს, თითქოს გრძნობს, რომ მან გადაარჩინა სიკვდილს და მადლობის ნიშნად ხელებს უკოცნისო.

თედოს ბანაობა დაავიწყდა და ლეკვით ხელში საჩქაროდ გასწია შინისაკენ.

— ეს რა მოგიყვანია, ბიკო! — ჰკითხა მამამ ლეკვის დანახვაზედ. საცოდავი! ვის უცემია ეგრე უღმერთოდ, — სთქვა მან, როდესაც თავზე რამდენიმე ტყავ-გადამძვრალი ალაგი დინახა.

თედოს ძლიერ ეჯავრებოდა სიცრუე, მაგრამ ახლა იძულებული იყო ეცრუვნა, რადგანაც, ნამდვილი რომ გაემხილა, ეშინოდა, არა მცემონო.

— აი იქ ყანასთან ბავშვები ქვებს ესროდნენ, მოკვლა უნდოდათ; მე წავართვი და შინ წამოვიყვანე. მამამ არაფერი უთხრა, მხოლოდ აღერსიანად შეჰხედა. თედო კი შეუდგა ლეკვის წყლულების მორჩენას.

გადირბინა მეზობლის კოლთან მაკრინესთან; მაკრინე განთქმული იყო წამლობაში და თედოსაც დახმარება გაუწია.

გავიდა კარგა ხანი; ლეკვი გაიზარდა, უკვე დიდი ძალის მქონე.

დილიდან საღამომდის თედოს არა შორდებოდა. „სად ხარ «ნახულა»!“ დიძახებდა თუ არა თედო, ძალის იმ წამსვე იქ გაჩნდებოდა. ღამე კი გათენებამდის ეზოს ურბენდა გარშემო; ვერაიენ ჰხედავდა ეზოში ჩუმად შესვლას; ისეთ ალიაქოთს ასტებდა ხოლმე ნახულა, რომ მთელ ოჯახს მაშინვე ფეხზე დააყენებდა.

— ძალიან ძალი გამოდვა „ნახულა“, — იტყოდა მამამ. — სანამ ეგ არა გვყავდა, ეზოში ნახვეარი ხილი აღარ გვრჩებოდა; სულ იპარავდნენ; ახლა კი, აბა, გაბედონ, თუ ბიჭები არიან!

ამ ლაპარაკს „ნახულა“ ბეჯითად უგდებდა ყურს და, თითქო ესმის, რომ ბაასი იმას შეეხებაო, თედოს ყოველ შეხედვაზე გულმოდგინედ აქიცილებდა კულს.

II

— თედო, ადე, წისქვილში წავიდეთ! — უთხრა ერთხელ მამამ, და თან ხორბალს ტომრებში ჰყრიდა.

თედო წამოდგა; მარდად ჩაიცვა ტანთ; შემოიხვია თბილი ყაბალახი და ფეხებზე თბილი შალის ნაქრები შემოიხვია, რათა თოვლსა და ყინვას არ შეეწუხებინა გზაში.

მოიკიდეს ტომრები და გასწიეს წისქვილისაკენ.

მათ სახლიდან კარგა დაშორებით იყო წისქვილი, ასე რომ შუადღისას ძლივს ჩააღწიეს. იქაურობა ხალხით სავსე იყო. ყველას ეშურებოდა ფქვილის შინ მიტანა, რადგან ორი სამის დღის შემდეგ ბედნიერი დღეები ღგებოდა. ამიტომ თედოს და მამას რიგისთვის უნდა ეცადნათ. და ეს, ვინ იცის, როდის იქნებოდა; მამამ გადასწყვიტა შინ დაბრუნება და თედო მეწისქვილეს ჩააბარა.

— თუ ძმა ხარ, ივანე, ბავშვს გიტოვებ და, როგორც კი დაფქვა, მაშინვე შემატყობინე. მხოლოდ თუ ცუდი დარი იყოს, ნუ გამოუშვებ.

— ბატონი ბრძანდები, — აღუთქვა ივანემ და მამაც გავიდა გარედ.

თედო მიუახლოვდა ცეცხლს და ისმენდა უფროსების ლაპარაკს.

— ი დაწყევლილმა, — ამბობდა ყველაზე ხნიერი ბოქაულისასა — აღარაფერი არ შემარჩინა. მას აქეთ, რაც წინააღმდეგი სიტყვა გაუბედე, სადაც კი მომიხელოთებს, აღარ მზოგავს. ამას წინად მოვიდა გადასახადის მოსაკრებად და, რაც

არა მქონდა, რა უნდა მიმეცა. გამოიყვანეს და წაიყვანეს უკანასკნელი ძროხა!

— ეჰ! რა გაეწყობა! — მწუხარედ ამოიკვნესა ზოგიერთმა.

ჯერ გულმოდგინედ ისმენდა თედო ამ ამბებს და გული უკედებოდა საცოდაობით; შემდეგ-კი თან-და-თან ჩასთვლიმა და ბოლოს გულიანად მიეძინა.

უეცრად თედოს ზურგში კარგა ლაზათიანი მუჯლუგუნი მოხვდა და მოესმა ხმა: „ადექ, გაეთერ აქედან, რასა ხვრინავ!“ თედოს სიზმარი ეგონა და არ უნდოდა ადგომა; მაგრამ მეორე მუჯლუგუნმა გამოაფხიზლა. წისქვილის კარებში ბოქაული და დარაჯები იდგნენ. წისქვილში მყოფ ხალხს ხელებს თოკით უკრავდნენ და უწყალოდ სცემდნენ. მოისმოდა საშინელი კვნესა და „რას გვერჩით“-ის ძახილი! თედო კი შეუშინველად გაიპარა გარედ და გულგახეთქილმა გასწია შინისაკენ.

წისქვილს ახლო კაცი მოეკლათ და წისქვილში მყოფნი იმიტომ თურმე დაიკირეს!

თედოს ცხადად წარმოუდგა თავგანებილი მკვდარი, რომელიც ძირს ეგდო დედა-მიწაზედ თვალეზ-გახელილი და პირდაღებული, შიშის კანკალმა აიტანა და გარბოდა, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა; ვერც კი ამჩნევდა, თუ რა ამბავი ხდებოდა გარშემო. მხოლოდ დიდის ხნის სირბილის შემდეგ, როდესაც სუნთქვა გაუძნელდა და შეჩერდა დასასვენებლად, დაინახა რომ სრულიად უცნობ ალაგას არის. თუმცა ღამე იყო, ქარბუქი იდგა, მაინც არჩევდა უცნობ ალაგებს.

ქარბუქი კი თან-და-თან ძლიერდებოდა. მიწიდან ატაცებულ ფიფქს თოვლს ქარი ათას ნაირად ატრიალებდა და აყრიდა თავპირში თედოს, რომელიც თან-და-თან სუსტდებოდა, მაგრამ გულს იმაგრებდა და წინანდებურად თავდალუნული მიდიოდა გამალეებითა. ბოლოს, ძლიერ დაქანცულმა, ვეღარ შესძლო სიარული და თოვლის გორღზე ჩამოჯდა დასასვენებლად. მაგრამ ღამის სივრცეში ყმაწვილს ათასი რამ

მოელანდა; მარდად წამოხტა და შეშინებული გაჩქარებული
 მირბოდა; უეცრივ ფეხი ქვეს წამოჰკრა და თოვლში ჩაიფლა;
 თავზე რაღაც გადაახტა.

—ახლა კი დავიღუპე, ნამდვილად მგელი იქნება და
 შემქამსო!—იფიქრა თედომ, რომელიც თან-და-თან ჰკარგავდა
 გრძნობს; აი თბილ ენის შეხება იგრძნო; უნდოდა დაეყვი-
 რა—მიშველეთ, მგელმა უნდა შემქამოსო—მაგრამ აღარ შეეძ-
 ლო, რადგანაც ძლიერმა ძილის სურვილმა ძალა წაართვა;
 უეცრად მოესმა საუცხოვეო მუსიკის ხმა; გაიხედა იქითკენ,
 საიდანაც მოისმოდა ხმა და მშვენიერ სურათის ნახვამ გააო-
 ცა. მთელი გუნდი ანგელოზებისა ლამაზად მღეროდა; ხელ-
 ში ეკირათ პაწაწვინა სკამ-ლოგინი; სკამ-ლოგინზე ოქროსფერი
 ხუჭუჭ-თმიანი ყმაწვილი იჯდა და ხელში შავი ლეკვი ეკირა;
 გაოცებული შესცქეროდა თედო ლეკვს და ბოლოს იცნო, რომ
 ლეკვი მისი „ნახულა“ იყო.

—ნახულა, ნახულა! სად ხარ?—დაიძახა და თან შეში-
 ნებულმა გააქყიტა თვალები.

არც ანგელოზები და არც ყმაწვილი ლეკვით აღარ სჩან-
 დნენ; თედოს ტირილით თავს ევლებოდა დედა და საბანს ჰხუ-
 რავდა. თედო გონს ვერ მოსულიყო და ვერ გაეგო, რად სტი-
 როდა დედა ან თითონ რად იწვია ლოგინში.

დედამ უამბო: „შუალამე გადასული იქნებოდა, როდესაც
 მამას გახშირებული ძაღლის ყეფა მოესმა. საჩქაროდ
 წამოხტა, რადგანაც იგრძნო, რომ რაღაც ამბავი უნდა ყო-
 ფილიყო. ჩაცმა ვერც კი მოასწრო, რომ საიდანაც „ნახუ-
 ლა“ შემოძვრა და შივარდა მამას, სტაცა ჩოხის კალთაში კბი-
 ლი და დაუწყო წევა.“

—არიქა, მიშველეთ, თედოს რამ უნდა მოსვლოდეს,—გა-
 დასძახა მან მეზობლებს და წამოავლო თოფს ხელი. რამდენ-
 ისამე წუთის შემდეგ, ხუთი-ექვსი კაცი, ეინელილებით*) ხელ-

*) ეინელი იმერეთში ჰქვიან ნელად დაგრებილ და გამხმარ ტოტს
 (წნელს), რომელსაც მშვენიერად ვეიდება ცეცხლი და გზას ანათებს.

ში, მისდევდნენ უკან ნახულის, რომელმაც სწორედ აქ შეიყვანა, სადაც თედო ეგდო თოვლში გახვეული. ბევრი ეწვალნა „ნახულას“, მაგრამ ვერ აეყენებინა თედო. მერე დაეწყო თათებით თოვლის წაყრა და, სულ ერთიანად რომ დაეთარა, გამოქანებულიყო შინისაკენ და აქი დროზედაც მოვიდა საშველად. თოვლით რომ არ დაეთარე „ნახულას“, ახლა აღარ მეყოლებოდი, რადგანაც ყინვას ვერ გაუძლებდი, თოვლში კი თბილოდა და სუნთქვაც ადვილად შეიძლებოდა“. ამ სიტყვებით დედამ გულში ჩაიკრა გაოცებული თედო.

ამ დროს გარედან შემოვარდა „ნახულა“, რომელიც მამას გაჰყოლოდა.

— აი, „ნახულაც“ როგორ ამოგანგლულა თოვლში, ეს საძაგელი! — აღერსითა სთქვა და არ უნდოდა „ნახულას“ თედოსთან მიშვება, „ნახულა“ დედას გადაახტა; თათები მოხვია თედოს და ერთ წუთში მოულოკა მთელი პირის-სახე.

თედოც მხურვალედ ჰკოცნიდა თავის გადაჩენილს სამაგიეროს გადახდისათვის.

კორდელი

ახალი წელი გურიაში

I

აკლანდოდ (საახალწლოდ.) გაცილებით მეტს მზადებაში ვიყავით, ვიდრე საშობაოდ. ხუმრობა ხომ არ იყო, ძველი წელიწადი მადრიელი უნდა გაგვესტუმრებინა და ახალს ყველაფრით ღირსეულად უნდა დავხვედროდით. ყველას გვრწამდა, რომ როგორც გავატარებდით ახალს წლის პირველ დღეს, მთელი წელიწადი ისე ვიქნებოდით, ისე დაგვებედებოდა.

ახალ წლის წინა დღით, რომელსაც გურიაში „ცხემლი კრას“ ვეძახით, დილიდგანვე მთელ სოფელში დიდი ტრიაბული

იყო. ძაღლების ყეფა-ყმუილი, ქათმების კრიახი, ღორების თავ-განწირული ჰყვირილი ერთი ერთმანეთში იყო არეული. იღვებოდა დანა, დულდა წყალი. ჩვენი მოგონების დღეს მთელ ჩვენს კუთხეში დიდი სისხლის ღვრა იყო. წინად გურიაში ის ოჯახი ოჯახათ არ ითვლებოდა, ვინც ოჯახში საკუთრად ერთ ღორს და რამდენსამე ქათამს არ დაჰკლავდა. უღორის თავით კალანდა გურულისთვის—ეს წარმოუდგენელი რამე იყო. დილიდგანვე შეიქნა დასაკლავ ღორების განწირული ჰყვირილი და ქათმების კრიახი. ჩვენს ოჯახშიც დაჰკლეს ღორი—გაფუფქეს, ააქალეს ჯაგარი და ცალკე გასაყიდად შეინახეს, შემდეგ კარგად გაქნეს, გამოწლეს, გამორეცხეს და ბაწრით სხვენზე გამოჰკიდეს. დახოცეს ქათმებიც. დაცარიელდა საპატიმრო. მამაჩემმა გალესა წალდი, ავიდა რცხილაზე და დააკრა ტოტები, გასხიბა და ჩვენ, ბავშვებმა, სახლის დერეფანში შევზიდეთ. სადილს შემდეგ შეზობელ თომასაგან ჩვეულებისამებრ მოგვივიდა ჩიჩილაკი ანუ წმინდა ბასილეს წვერები. ჩიჩილაკი იყო ჩამოხდილი ტყიურ ობოლ ლეღვის ნორჩებზე, ჰქონდა გრძელი თეთრი წვერები, თავზე დატანებული ჯვარედინა თავ მწვეტიანი ჯოხები. „ბაბუას წვერები“ ყველას ძრიელ გავგვებარდა, მეტადრე ბავშვებს.

— აბა, ბიჭებო, თქვენ იცით, როგორ კარგად გააწყობთ ჩიჩილაკს! გვითხრა მამამ. ჩვენც გავიქეცით მახლობელ პატარა ტყისაკენ, მოვნახეთ სურო და კურკანტელი (ეკლის ღივის წითელი მარცვლები.) სალამოს, დედაჩემის შემწეობით, კაპწია პატარძალივით მოვრთეთ. რა გინდოდა, სულო და გულო, რომ „ბაბუას“ წვერებზე არ იყო. სურო, კურკანტელი, ქარვა, აბრეშუმის ლანდი, ფორთოხალი, ფოჩიანი კანფეტი, ბროწეული, მსხალი, წითელი ვაშლი და სხვა. თავზე ჰქონდა ჩამოკმული შრგვალი ხაჭაპური—ერთი დიდი და ორიც პატარა. ასე მორთულ მოკაზმული მივაყუდეთ სახლის აღმოსავლეთის კუთხეში. სალამოს დედამ გამოუცხო სხვა და სხვა ზომის ხაჭაპურები, მოხარშეს ღორის თავი, საჯიქო ბეჭი, შეწვეს ერ-

თი ვარია, რომელსაც ბებია ჩემი საზვარაკეს ეძახდა, დააქვს დეს ლომი, გააკეთეს ნიგეზის წვნით გასუქებული ქათამი. მამაჩემმა მოხადა საკალანდო კურს (ქვევრი) თავი, ამოიღო ღვინო და საღვინე აავსო. საღამო ეამს ბებია ჩემი მზრუნველობით შეეკითხა დედაჩემს:

— ჩემო რძალო, განათხოვრებელი ხომ არაფერი გვაქვს— სხვისას არაფერი დაგვრჩეს, არ ვარგა, დაგვებდებდა.

— არა, ბატონო, ყორიფელი სახლში გვაქვს, ყორიფელი ხაზირია, ოღონდ შენ გვისარჯე და სანთელი ჩამოქენი.

ბებია ჩემი ხდის თავს თავის დარკინულ სკივრს, იღებს წმინდა კოშტ სანთელს, მიაქვს ცეცხლთან, აცხუნებს და დანით მომბალ ნაწილებს აკლის, ხელით ზელს და ათხელებს. როცა კარგად გაათხელა, მომცა ხელში ბამბის სხილი ძაფი (სანთლის გული), ფეხზე დამაყენა, თვითონ დაიჩოქა, სასოებით გადაიწერა პირჯვარი და დაიწყო სანთლის ჩამოქნა, თან ხელით ასორსოლობდა, თან ჩიფჩიფით ლოცულობდა:

— „ღმერთო და წმინდაო ბასილევო, ძველის წაბრძანებაო და ახლის მობრძანებაო, მშვიდობით და უკლისათ გუუთენე ჩემს შვილს და შვილის შვილებს მრავალი ახალი წელიწადი უკლისათ—მატებაში“.

დაღამდა კიდევ. გაშალეს სუფრა ძველის წლის გამოსათხოვარ სადღესასწაულო ვახშისათვის. მაგრამ სანამ ჭამის შეუდგებოდით, ბებია ჩემმა ნატებარით აიღო სამჯერ ნაკვერჩხალი, დადგა სუფრასთან, ამოიღო თავის სკივრიდან მჩვრებში შეხვეული საკმეველი, თითო „კიკეკი“ (პატარა ნამტვრევი) სათითაოდ ყველას ჩამოგვირიგა. ბებია, დედამ და მამამ შესთხოვეს ღმერთს—ახალი წელიც ისეთი ბედნიერი და მშვიდობიანი ყოფილიყო, როგორც იყო ძველი. დააკმის საკმეველი. ჩვენც მათ მივბაძეთ. შემოუსხედით სუფრას... მამაჩემმა გაავსო ჭიქა და დაილოცა:

— „დიდება ღმერთსა, ღმერთო დიდება შენ, ღმერთო და წმინდაო ბასილევო, ძველის წაბრძანებაო და ახლის მობრძანებაო, მშვიდობით და მხიარულად გამასტუმრებიე ბევრი

ძველი წელიწადი და ახალს უკლისათ მოგებაში მიმაგებებენ ჩემს
ოჯახით“. ბებია ჩემმა მეტიც შესთხოვა ღმერთს. ჯერ კიდევ
ეახშაშს შევეტყვოდით, თოფის ხმა რომ მოისმა. მამა ჩემიც
ახალგაზრდურის სიკჳეიტით წამოხტა, ჩამოიღო კედლიდან
თოფი, გამოაღო კარები შემართა და ხმა მიღო დაიძა-
ხა:—„ძველო წელიწადო, მშვიდობით წადი, ახლო წელი
მშვიდობით მოდი“. ამ სიტყვებთან ერთად თოფის გრიალი
ღამის წყვილიაღში მოისმა. მეზობლებშიც ასტყდა თოფის სრო-
ლა—ეს იყო ძველის წლის დასამარება. მამა ჩემმა თოფი სა-
გულდაგულოდ გასტენა.—ხვალ რომ მიმტყუნოს, ხომ შევი-
ჯაყვ; აბა, ახლა დროა დავიძინოთ. ხომ ყველაფერი ხაზირია,
(მზად) ბოშო! ტკბილად შეეკითხა მამა დედას.

— კი, ბატონო, თქვენ მოისვენეთ, მე გასალოცავ გობს
გავაწყობ. ეხლა ბებია მოგვიყვა დარიგებას.

— აბა, შეილებო, დაწვეით, ღმერთმა ტკბილი ძილი მოგ-
ცეთ და კაი სიზმარი, მარა კარგად გახსოვდეთ, დილას სკვი-
ნჩაზე ადრე უნდა ადგეთ. გახსოვდეთ, რომ ხვალ ტყუილი არ
თქვათ, არ იჩხუბოთ, ერთმანეთს არ აწყყინოთ, ერთმანეთი
არ გააწილოთ, დილას თოფმა არ გაჯობოთ, თვარა მთელი
წელიწადი მუცელი გეტკივებათ. ა, აი, ხაქაპურის ნატეხი შე-
პოიდევით სასტუმარს და დილას, რაეც გვიღვიძროთ, მაშინვე
პირში ჩეიდევით, აფერმა გაჯობოს.

ასე გავისტუმრეთ ძველი წელიწადი.

II

ვათენებამდე კიდევ იქნებოდა საათზე მეტი, რომ: გაგვა-
ღვიძნეს. ჩვენც მაშინვე პირში ხაქაპური ჩაფიდევით, სწრაფად
ტანთ ჩავიცვით.—აბა, ჩქარა, ბიჭებო, გავილოცოთ.

მამამ დაიჭირა ხელში დიდი გობი, ზედ ეწყო: ღორის
თაფი, შაქარი, თაფლი, ღომი, კვერტხი, თეთრი აბაზიანი, კამ-
ფეტი და სხვა: გობზე იყო მიწებებული ანთებული წყვილი წმინ-
და სანთელი. ჩემს უფროს ძმას ეკირა ხელში ჩირილაკი, მე
კიდევ საღვინე ღვინით საგსე. ოჯახში დავტოვეთ მარტო ქალე-

ქართული
ენების
საქართველო

ბი, რომელთაც ჩვენს გამოსვლაზე დაკეტეს კარები. მარანთან, სამჯერ შემოუარეთ მარანს და იმავე წესით მოვედით სახლის კარებთან, მამა ჩემი შედგა და დაიძახა.

— კარი გამიღე!

— რა მოგაქვს?! მტკიცედ გამოეხმაურა დედა.

— წმინდა ბასილეს წყალობა: ოქრო, ვერცხლი, თვალმარგალიტი. კარი გამიღე!

— რა მოგაქვს?

ლეთისა და ბატონის წყალობა—კაცთა მშვიდობა, ჯანმრთელობა, კაი ყორიფელი. კარი გამიღე!

— რა მოგაქვს?..

— ცხენი, ძროხა, ღორი, ყორიფელი, საყოლი მსუყე მიწის და ხის მოსავალი, ყორიფელი კაი. კარი გამიღე!

— მობრძანდი, ღმერთმა ბედნიერი, ქნას შენი მობრძანება და შენი ფეხი. იღება კარი, ჩვენც ვალ-გადახდილი მოწიწებით შევდივართ სახლში, ვდგამთ თავთავის ადგილას ყოველივეს.

ოჯახის ყველა წევრი მიდის გობთან, სასოებით აკმევეს ნატეხარზე საკმეველს, ავლებს თეთრ ვერცხლის ფულს ხელს. დედაჩემი გვიღებს პირში შაქარს და გვეუბნება:

— ასე ტკბილად და შაქრად დამიბერდით! ყველა ვეხვევით ურთი-ერთს და გულწრფელად ვკოცნით. ბებია ჩემი იღებს კოთხოთი ღომს, აბნევს და ჩიფჩიფებს:—წმინდაო ბასილეო, გამიმრავლე შვილები და შეილის შვილები, უწყალობე ამდენი ძროხა, ამდენი ცხენი, ამდენი ღორი, ამდენი ქათამი, ამდენი სხვილი შინაური საყოლი, ამდენი წელიწადი მშვიდობით და უკლისათ მიმყოფე ყველაი კეთილის თავი!

— აბა, ბიჭებო! სხვისმა თოფმა არ გვაჯობოს! მამა იღებს კედლიდან თოფს, უსინჯავს პირზე წამალს და ისერის. თოფის ხმას ჩვენც ვაყოლებთ მზიარულ ყივინს. მამა კიდევ სტენავს თოფს და ვაყებს სათითაოდ გვაძლევს სასროლად, რაც ძრიელ გვახარებს. მთელ სოფელში თოფების „გვაბა-გუბია“.

ყველანი გამოვდივართ ღერეფანში, ვიღებთ სათითაოდ სამ-სამ ღერობით წინა დლით დამზადებულ ცხემლას (რცხი-

ლის) ტოტებს, შემოგვაქვს და ვაყრიტ ცეცხლზე. როცა ცეცხლი გაძრეილდება, უჩინჩხვარებთ და ნაპერწკლების დანახვას ვამბობთ, — ამდენი ძროხა, ამდენი ხარი, ამდენი ცხენი, ამდენი ქათამი და სხვა. გოგოები იღებენ მოკიდებულ რცხილის მუგუზალს და მიაქვთ საქათმეში (კარია გურულაოთ), საბატეში, სალორეში და საძროხეში. შემდეგ ვსხდებით სუფრაზედ და ვიახლებით საუზმეს...

წირვის ხარი დარეკვს. მივდივართ ეკლესიაში. ეკლესიის კედლები თოფხანას მოგაგონებს: ვისაც-კი ჰქონდა თოფი, ყველას აქ წამოულია, თვითონ სალოცავად ეკლესიაში შესულა, თოფი-კი კედელზე მიუყუდება. წირვის გათავების შემდეგ, „ასტყდა, ასტყდა თოფის სროლა“, ზოგი თოფს ისვრის, ზოგი დამბახას. ყურთა სმენა აღარ არის. ეკლესიის გაღავანი კომლშია გახვეული, სანაქებო „შელულია“. მეორე მუზობელ საყდარზედაც ვაისმის „შელული“. შეიქნება ერთი მილოცვა, ხვევნა-კოცნა, თან ჰკოცნიან ურთიერთს, თან მისალოცავს უცელიან. მაგალითათ: თუ ერთი კამფეტს მისცემს, მეორე ფორთოხალს ან სხვა ხილს და ასე ამ რიგად.

— ღმერთმა მრავალი ახალი წელი გაგიტენოს — შენიანებ, შენც მრავალს დაგასწროს! ქალები ცალკე ჯგუფად არიან, მათაც გაუჩაღებიათ მილოცვა. მათთან მიდიან უფრო გაბედული კაცები და ულოცვენ, თუ ნათესავია ჰკოცნიან და თუ არა — ხელს ართმევენ.

— აბა, მომღერლებო, მეზობლებო, ყანური, ყანური ნადური სიმღერა ვთქვათ, დევიბედნიეროთ! განზე გავლენ სოფლის რჩეული მოსიმღერეები. ჯერ ნაზად იწყებს დამწყები, მას მოძახილი მიჰყვება, მოძახილს ბანის მთქმელებიც შემოჰგუგუნებენ. პირველად სიმღერა დაბალია, მკრთალია, გაბედულება და რიბი აკლია, ასე გეგონება, რაღაც შეთქმულებაა, რომელსაც სიმღერით ხატავენო. თანდათან სიმღერა მძლავრდება, მეტს ძალას იკრებს და ბოლოს სიმღერის ხმა ძრიელ მაღალია, მოსიმღერეებს ძარღვები ეკიმებათ და

სიმღერაც მქუხარე გმირთა იერიშით მისევას მუგავონებს
 „აბა იო, აბა იო“ და საერთო „ოხოხოით“ თავდება. სიმღერის გათავებას კიდევ მოსდევს თოფების გრიალი.

— გაის ამ დროს კიდევ! — იძახიან მოხუცებულები.

ყველა თავთავის სახლში მიდის. უხსდებიან უხვად გაწყობილ სუფრას და სადილს შეექცევიან. სადილის დროს თოფებს ისვრიან.

სადილს როცა მოვრჩით, მამა ჩემი იღებს ხელში ცულს, ჩემი ძმა წალდს და თოხს და მიდიან ახლად გასაკაფ საყინე ადგილის ხელის მოსაკრავად. ჩვეულება აგრე იყო, ახალ წელს მუშა კაცი ყანაში ჩასვლას და იქ „ხელის მოკვრას“. ესე იგი მუშაობის დაწყებას დაიბედნიერებდა. ბავშვებმა-კი გავსწიეთ სათამაშოდ და მთელი დღე სიკორწიალაზე (საქანელა) ვკანაობდით.

მე რომ ამბავს მოგახსენებთ, მაშინ გურიაში არ იცოდნენ ახალწელს ერთმანეთისას მისვლა და სტუმრობა. თუ ვინმე მოვიდოდა ოჯახში, ისიც მოწვევით, დაცდილის ბედნიერის ფეხისა.

აპ. გურული

საოცარი

მკურნალი

კუპრინისა

(უძლენი გემის გრ. მაღალიშვილის)

ეს ამბავი მოკლილის აზროვნების ნაყოფი როდი არის. — ყოველივე, რასაც ვწერ, ნამდვილად მოხდა კიევში ამ ოცდაათის წლის წინად და დღევანდლამდე წმინდად და ყოველ წერილმანების გამოუკლებლად დაცულია იმ სახლობაში, რომელსაც ეს ამბავი შეეხება. მე ჩემის მხრით მხოლოდ სახელები შეეცვალე ამ გულის მომწველელ ისტორიის ზოგიერთ მომკმედისა და ზეპირ გადმოცემას წერილობითი სახე მივეცი.

— გრიშა, ჰაი, გრიშა! ჰხედავ გოქსა... იცინის... სწორედ. მერე პირში რა აქვს!.. შეხე, შეხე... ბალახი აქვს პირში, ღმერთმანი, ბალახი!.. აი ოინი, ჰა! და ორმა ბავშვმა, რომელნიც საგასტრონომიო მაღაზიის დიდსა და ერთიან შუშის ფანჯარასთან იდგნენ, გულიანი ხარხარი მორთეს, მუჯღუგუნებს სცემდნენ ერთმანეთსა და ძალა-უნებურად ცმუკავდნენ საშინელ სიცივის გამო. ბავშვები თითქმის ხუთის

წუთის განმავლობაში ტრიალებდნენ მალაზიის წინ, რომელიც შიაც მშვენიერად გამოწყობილი იყო სანოვავე, რაც ერთ-ნაირად აღვიძებდა მათს გონებასა და კუქს. ქერში ჩამოკიდებულ ლამპრის სინათლეზე მოსჩანდა მთელი მთები წითელ მაგარ ვაშლებისა და ფორთოხლებისა; პირამიდებივით სწორად ამართული იყო მანდარინები, რომელიც ყვითლად გამოსკვიოდა თხელ პაპიროსის სახვევ ქალაქში. დიდ თევზებზე დაწყობილი იყო უშნოდ ხახა-დაღებული და თვალეზ-გადმოკარკლული დამარილებული და ძმარში ჩადებული თევზები; ქვემოდ მოსჩანდა მშვენიერი მსუქანი გაქრილი ლორი, რომელსაც ირგვლივ გრეხილივით ჰქონდა ძებვები შემოვლებული... უანგარიშო კიდეები და ყუთები დამარილებულ, მოხარშულ და დაშაშხულ საუზმეულობით ამთავრებდა ამ თვალწარმტაც სურათს, რომლის ცქერითაც ორმავე ბავშვმა ერთის წუთით დაივიწყეს სორმეტ გრადუსიანი სიცივეცა და ის დიდად საჭირო მინდობილებაც, რაც დედამ დაავალა, — მინდობილება, რომელიც ასე მოულოდნელად და ასე სამწუხაროდ გათავდა.

პირველად უფროსი ბიჭუნა მოშორდა თვალ წარმტაც სანახაობას. ჩამოსწია ძმის სახელო და სასტიკად წარმოსთქვა:

— აბა, ვალოდია, წამო, წამო... არაფერი მოხელე ვართ აქა...

პირში ნერწყვ-მორეულმა ბავშვებმა ერთხელ კიდევ გადავლეს გაფაციცებული თვალეზი იქაურობას, გულშივე ჩაიკლეს მწარე ოხვრა (დილას აქეთ ცარიელ შჩის მეტი არაფერა ექამათ. უფროსი ბიჭი ჯერ მხოლოდ ათის წლისა იყო) და მარდად გაიქცნენ ქუჩაში. ხან და ხან ამა თუ იმ სახლის ფანჯრების დაორთქლილ შუშებში ჰხედავდნენ შობის ხეს. რომელიც შორიდან ანთებულ, ბქყვრიალა წერტილების უზარმაზარ მტევნად ეჩვენებოდათ. ხან მზიარულ „პოლკას“ ხმებიც შემოესმოდათ ხოლმე... მაგრამ ბავშვები გმირულად ეწინააღმდეგებოდნენ მაცდურ აზრს: შეჩერებულიყვნენ რამდენსამე წამს და თვალი მიეპყროთ ფანჯრის შუშისათვის.

რამდენიც უფრო შორს მიდიოდნენ, იმდენი უფრო მტკარდებოდა მგზავრთა რიცხვი და თვით ქუჩებიც უფრო და უფრო ბნელი ხდებოდა. მშვენიერი მაღაზიები, გაჩირადდებული შობის ხეები, ლურჯ და წითელ ბადეებ გადაფარებული გაქანებული ბედაური ცხენები, მოსრიალე მარხილები, სადღესასწაულოდ მორთულ-მოკაზმული ხალხი, მზიარული ტრიაშული, ყინვა-სიცივისაგან წამოქარხლებული ლოყები, მშვენიერად მორთულ ქალების მომღიმარე სახეები—ყოველივე ესე უკან დარჩა. ახლა ბავშვებს წინ გადაეჭიმათ უდაბური ადგილები, მიხვეულ-მოხვეული ვიწრო ქუჩები, ჩამობნელებული ფერდობები... ბოლოს მიაღწიეს ერთს გვერდზე წამოხრილ ძველ სახლს, რომელიც განმარტოებით იდგა; ქვემოთა ნაწილი, —სარდაფი—ქვისა იყო, ზემოთა კი—ხისა. გაიარეს ვიწრო, მოყინული, ქუჩკიანი ეზო, სადაც ყველა მდგმურები თავისუფლად ღვრიდნენ ნარეცხ წყალსა, შემდეგ ჩავიდნენ ძირს, სარდაფში, გაიარეს ბნელი საერთო ტალანი, ზელის ფათურით იპოვეს თავიანთი კარები და შეაღეს.

უკვე ერთ წელიწადზე მეტი იყო, რაც მერცალოვები ამ მიწურში სცხოვრობდნენ. ბაღლები უკვე დიდი ხანია შეეჩვივნენ ამ შემშკვარტლულ და ნესტისაგან მომტირალ კედლებსაც, ძველ ძონძებსაც, რომელიც ოთახში გაბმულ თოკზე იყო გასაშრობად გადაკიდებული, და ამ საშინელს სუნს ნავთის ხრჩოლისას, ბავშვების ქუჩკიან საცვლებისა და ვირთაგვებისას—ამ ნამდვილს სუნს სილატაკისას. მაგრამ დღეს, ყველა იმის შემდეგ, რაც ჰნახეს ქუჩაში, როცა იგრძნეს, რომ ყველგან სადღესასწაულო მზიარულება იდგა, მათი პაწაწა, ბავშური გულები მწვავე, არა ბავშური ტანჯვისაგან შეიკუმშა. კუთხეში, ქუჩკიან ფართო ლოგინზე იწვა შვილის წლის გოგონა. სახე ენთებოდა, სუნთქვა ჩქარი და შეხუთული ჰქონდა. მისი ფართოდ გაღებული მოელვარე თვალები გაშტერებითა და უაზროდ იცქირებოდა. ლოგინთან ახლოს, კერში ჩამოკიდებულ აკვანში, რაც ძალი და ღონე

ჰქონდა, ჭყიოდა და იფშლიკებოდა პატარა ძუძუთა ავადმყოფ გოგონასთან დაჩოქილი იყო მაღალის ტანის გამხდარი ქალი. მოქანცული და დატანჯული, მწუხარებისაგან ჩაშავებულის სახით, ბალიშს უსწორებდა ავადმყოფ ბავშვსა და თანაც არ ივიწყებდა იდაყვი წაეკრა ხოლმე მოქანავე აკვნისათვის. როცა პატარა ბიჭუნები შემოვიდნენ სარდაფში და მათთან ერთად შინ შემოიქრა თეთრ ღრუბლის მსგავსი გაყინული ჰაერი, დედაკაცმა უკან მოიბრუნა თავისი შემფოთებული სახე.

— აბა, რა ჰქენით? — ჰკითხა მან ნაწყვეტ-ნაწყვეტად და მოუთმენლად.

ბავშვები სდუმდნენ. მხოლოდ გრიშამ დიდის ხმაურობით მოიწმინდა ცხვირი თავის პალტოს სახელოთი, იმ პალტოს სახელოთი, რომელიც ძველის დაბამბულ ხალათისაგან იყო გადაკეთებული.

— მიუტანეთ წერილი?... გრიშა, შენ გეკითხები, — გადაეცი წერილი?

— გადავეცი, — სიცივისაგან დახრინწიანებულის ხმით მიუგო გრიშამ.

— და მერე? რა უთხარი?

— ყველაფერი, როგორც მასწავლე. აი, მეთქი, წერილია მერცალოვისაგან, თქვენის წინანდელ მოურავისაგან. იმან კი გამოგვლანძლა: „გასწი დაიკარგენით, თქვე არამზადებოო.“

— ეგ ვინა? ვინ გელაპარაკებოდა?... სწორედ გამაგებინე, გრიშა!

— ვინ გველაპარაკებოდა და მეკარე... სხვა ვინ იქნებოდა? მე ვუთხარი: „აჰა, ძიავ, ეს წერილი გადაეცით, მე კი ძირს მოვუტედი მეთქი პასუხსა.“ იმან კიდევ მითხრა: „ჰო, როგორ არა, ჯიბე მოიმზადე... ბატონს სწორედ იმის დრო აქვს, რომ თქვენი წერილები იკითხოსო...“

— მერე შენ რაღა უთხარი?

ქართული
ლიტერატურა

— მე ყველაფერი ისე ვუთხარი, როგორც დაგეგმე. არაფერი გვაქვს საკმელი... მაშუტკა ავად არის... გვიკვდებოდა... * უთხარი: „საველი პეტროვიჩი, როგორც კი მამა ადგილს იშოვის, მაშინვე სამაგიეროს გადაგიხდით, ღმერთს გეფიცები, გადაგიხდით.“ მაგრამ ამ დროს ზარმა ერთი დაიწკრილა, რა დაიწკრილა, ის კი მოგვიბრუნდა და გვითხრა: „წადით, დაიკარგენით აქედან ჩქარა! თქვენი ქაქანება არ იყოს აქაო!..“ ვალოდკას თავშიაც კი წაპკრა.

— და მე კი კისერში წაპკრა, — სთქვა ვალოდიამ, რომელიც ბეჯითად აღევნებდა გულის ყურს ძმის მოთხოვას, და თავი მოიფხანა.

უფროსმა ბავშვმა უცბად გულ და გულ დაიწყო თავის ხალათის გრძელ ჯიბეების სინჯვა. ბოლოს ამოიღო იქიდან დაკმუჭნული კონვერტი, დასდო სტოლზე და სთქვა:

— იი, ისიცა, წერილი... დედას მეტი აღარაფერი უკითხავს. დაბშულს, შმორიან ოთახში დიდ ხანს გაისმოდა მხოლოდ ძუძუთა ბავშვის გამწარებული ქვივილი და მაშუტკას აჩქარებულ-ათრთოლებული სუნთქვა, რომელიც განუწყვეტელს, ერთკილოვან კენესას უფრო წააგავდა. დედამ უცებ უკან მოიხედა და წამოიძახა:

— აგერა იქ ბორშჩია, სადილ შემდეგ დარჩა... იქნება გინდოდეთ? მხოლოდ ცივია, — გათბობას კი ვერაფრით მოვახერხებთ...

ამ დროს ტალანში მოისმა ვილატის გაუბედავი ფეხის ხმა და ფათური ხელისა, რომელიც სიბნელეში კარებს ეძებდა. დედამ და ორივე ბიჭმა, — სამივემ, მეტის-მეტ ლოდინით თითქმის გაფითრებულთ, — მიიხედეს იქითკენ.

შემოვიდა მერცალოვი. ტანთ საზაფხულო პალტო ეცვა, თავზე ზაფხულის ქუდი ეხურა და უკალოშოდ იყო. ყინვისაგან ხელები დაჰსიებოდა და გალურჯებოდა, თვალები მორღვეოდა, ლოყები ისე მიჰკვროდა ღრძილებზე, როგორც მიცვალეზულს. არც ერთი სიტყვა არ უთხრა ცოლს, არც ცოლ...

მა ჰკითხა რამე ქმარსა. ორივემ გაიგო ერთმანეთის ვაჟების პასუხი იმ სასოწარკვეთილებით, რომელიც ერთმანეთის თვალებში ამოიკითხეს.

ამ საშინელს, უკულმართ წელიწადს უბედურება უბედურებაზე განუწყვეტლად და შეუბრალებლად ატყდებოდა თავს მერცალოვსა და იმის ოჯახს. ჯერ იყო და თვითონ გახდა ავად სახადით და მის წამლობაზე დაიხარჯა ყველაფერი, რაც კი შავის დღისათვის ჰქონდათ დაზოგვილ-შენახული. შემდეგ, როდესაც გამოკეთდა, გაიგო, რომ მისი მცირე ადგილი, სახლის მოურავობა, რომელიც თვეში ოცდახუთ მანეთს აძლევდა, უკვე სხვას დაეკირა... დაიწყო თავგანწირული გამწარებულო ძებნა შემთხვევითის სამუშაოსი, გადასაწერისა, რაიმე პატარა უმნიშვნელო ადგილისა, დაგირავება, გადაგირავება ნივთებისა, გაყიდვა ყოველ გვარ საოჯახო რამე-რუმესი. ამას ზედ დაერთო ბავშვების ავადმყოფობა. სამის თვით წინად მოუკვდათ ერთი პატარა გოგონა, ეხლა მეორე ეწვიათ ლოგინში გაცხელებული და ცნობა დაკარგული. ელიზავეტა ივანოვნას ერთსა და იმავე დროს უბედებოდა ავადმყოფ ბავშვის მოვლაც, პატარასთვის ძუძუს წოვებაცა და კიდევ სიარული ქალაქის თითქმის მეორე განაპირას, სადაც ერთ სახლში დღიურად ჰრეცხდა სარეცხს.

მთელი დღევანდელი დღე იმის ცდაში იყვნენ, რომ როგორმე, რაიმე ზეკაცურ საშუალებით საიდანმე რამდენიმე კაპეიკი ეშოვათ მაშუტკას წამლისთვის. ამ აზრით მერცალოვმა თითქმის ნახევარ ქალაქი შემოიარა, ყველას ემუდარებოდა, ყველგან თავს იმცირებდა; ელიზავეტა ივანოვნა იყო თავის ქალბატონთან, ბავშვები წერილით გაჰგზავნეს იმ ბატონთან, ვისის სახლის მოურავიც წინად მერცალოვი იყო... მაგრამ ყველანი უარს ეუბნებოდნენ და ზოგი სადღესასწაულო მოუცლელობას, ზოგი უფულოობას იმიზეზებდა... ზოგნიც, როგორც, მაგალითად, წინანდელ ნაბატონარის მეკარე, კარებიდანვე ქისტის კვრით ერეკებოდნენ.

ათის წუთის განმავლობაში სიტყვა ვერაფერ ვერაფერად უცებ მარდად წამოხტა მერცალოვი იმ კილობნიდან, რომელზედაც აქამდე იჯდა, და მტკიცედ ხელის მოქნევით კიდევ უფრო მეტად ჩამოიფხატა შუბლზე თავისი ძალზე დაცველებული ქუდი.

— საით? — შეფიქრიანებული შეეკითხა ელიზავეტა ივანოვნა.

მერცალოვი, რომელსაც ხელი უკვე კარების ტარზე ჰქონდა ჩავლებული, მობრუნდა.

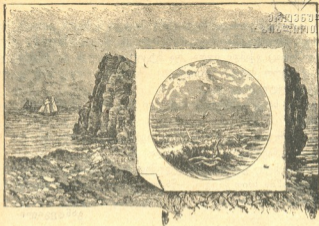
— სულ ერთია, შინ ჯდომით მაინც არაფერი გამოვა, — ხრინწიანის ხმით მიუგო, — წავალ კიდევ... მოწყალების თხოვნას მაინც ვცდი.

განდევილი

(დასასრული იქნება)

საზღვარ გარედ

(მოკონებანი და შთაბეჭდილებანი)

ონდონის ქუჩების სისუფთავე მაინცა-
და მაინც დიდი არ არის, განსაკუთრე-
ბით ლარიბ და სავაქრო უბნებში, სა-
დაც მუდმივი დატვირთვა-გადაზიდვაა
საქონლისა. ქალაღდი, ჩალა, ბზე ნა-
ფოტი და სხვა ამგვარი ბევრი გროვ-
დება ქუჩაში. მაგრამ ლონდონზე
არ ითქმის, რომ ჯანმრთელობისთვის
ძლიერ მავნებელი იყოს. რა თქმა უნ-
და, ჰაერი სუფთა არ არის, კვამლი
და მტვერი ბევრია. მაგრამ ამ დიდ

ქალაქს შესანიშნავი კანალიზაცია აქვს და ამ კანალიზაციის
წყალობით უსუფთაობას გასაველი აქვს, ერთ ადგილას არა
გროვდება და მით არა სწამლავს ჰაერს. ეს არის მიზეზი,
რომ ლონდონში 1000 კაცზე 17 კვდება, მაშინ როდესაც

მოსკოვში ერთი ორად დიდია სიკვდილის პროცენტი. ხალხს დიდ შევებას აძლევს მშვენიერი უზარმაზარი ბაღები — სკვერები, რომელნიც გაშენებულია ქალაქის სხვა-და-სხვა ადგილას. ეს ბაღები-კი არა, ნამდვილი ტყეებია, დიდებულის მცენარეობით შემკული და აყვავებული. აქ არავის უშლიან ბალახზე თავისუფლად წამოწოლას. „გოროდოვოი“ არ მოგადგებათ, მძინარეს თუ მთვლემარეს არ დაგაფთებთ და პასპორტს არ მოგთხოვთ. ამ ტყე-ბაღების გარდა, შიგ ლონდონში ბევრია სათამაშო, საბურთაო მოედნები, ვრცელი მინდვრები, სადაც, არამც თუ ბავშვები, მოზრდილებიც-კი მუდამ შეექცევიან ბურთის თუ „კროკეტის“ თამაშობას.

ლონდონს მისვლა-მოსვლისთვის მიწის ზედაპირი არა ჰყოფნის. ამიტომ მიწის ქვემოდაც არის გამართული რკინის ვზა. ქუჩებ ქვეშ მკვიდრ თაღებით გაჰაგრებული ლიანდაგია დაფენილი და მატარებლებს განუწყვეტელი სიარულია. მაგრამ პარიზში ეგ საქმე, როგორც უფრო ახალი, უფრო კარგად არის მოწყობილი. იქ ელექტრონის ძალით ამუშავებენ მატარებელს, ლონდონში-კი ორთქლით. კომლით ივსება გვირაბი და ვაგონები. თვალებსა გწვამს და პირისახეს გიმურავს. სიტხეში უსიამოვნოა იქ მოგზაურობა. შინ რომ მოვლიოდი და პირს დავიბანდი, ტაშტი შევად შეაღებებოდა ხოლმე. ინგლისელი ქალების საქმე-კი მაკვირვებდა. ზაფხულში სულ თეთრ ტანისამოსით არიან მოსილნი, მეტად უყვართ თეთრი კაბები. ამ თეთრ კაბებით დასეირნობენ მიწის ქვეშ გამართულ რკინის ვზით და მაშინ, როდესაც მე მენახშირესავით გამურული გამოვდიოდი ამ ჯოჯოხეთიდან, იმათ ტუალეტს არა ემჩნევოდა რა, ქვემოდანაც სუფთად და თეთრად ამოდიოდნენ ხოლმე. ჯერაც ვერ მივხვდი, ასე უსამართლოდ რაზედ ვისჯებოდი.

ლონდონის ქუჩებში ბევრ რამეს წააწყდებით იმისთანას, რაც მეტად გაგაკვირვებო. ხშირად გხვდებიან ეგრედ წოდებული „სელკეიშენ არმის“ (ჯარი ვადარჩენისა) წევრნი. „სელ-

კვიშენ არმი“ არის საზოგადოება ანუ ორგანიზაცია, რომელიც იღებენ გალოთებულ და გარყვნილ ადამიანებს და, განსაზღვრულ რეჟიმის საშუალებით, სცდილობენ მათს გასწორებას. ამ ორგანიზაციას ერთის მხრით რელიგიური ხასიათი აქვს, მეორეს მხრივ კი იგი ნამდვილი სამხედრო დაწესებულებაა. „არმიას“ თავისი მუსიკა აქვს და დიდის ზეიმით და ცერემონიით უყვართ მწკრივ-მწკრივად ქუჩებში სიარული. ამ „არმიაში“ ქალებიც არიან. ქალები უმეტესად რელიგიურ პროპაგანდას ეწევიან. ქალებს აცვიათ ლურჯი უბრალო კაბები, მაღალი შლაპები ჰხურავთ რუსულ „კიბიტკის“ მსგავსი. შლიაპის ლენტებზე წარწერა აქვთ „სელკვიშენ არმი“. ლონდონის ქუჩა-მოედნებზე, განსაკუთრებით შაბათობით, გამოაქვთ ფისგარმონი და ამ ინსტრუმენტის აკომპანიმენტით იწყებენ რელიგიურ გალობას. ხალხი ირგვლივ გროვდება და ზოგი წრფელის გულით, ზოგი ოხუნჯობის და გართობის გულისთვის გალობას აყოლებენ ხმას და სდგება უცნაური ხელად შემზადებული ხორა. გალობის გათავების შემდეგ, ქალები სცდილობენ წიგნაკების გასაღებას და იწყებენ ხალხს სასყიდლად. ხშირად გალობის მაგივრად ქადაგებას იწყებენ. ქადაგების შემდეგ კამათიც იმართება.

არჩილ ჯორჯაძე

(დასასრული იქნება)

ჰაერის ღამოკრილება

ზირველ შეხედვით შეიძლება ვინმემ წარმოიდგინოს, რომ ლილიენტალის ცდას და მის შედეგს მაინც და მაინც თვალსაჩინო მნიშვნელობა არა აქვსო; ზეგარამ ამ გვარი წარმოდგენა ნამეტნავად ცალ მხრივი იქნება.

ლილიენტალის ცდანი საძირკველი იყო შემდეგთა მომგონებელთათვის. ახლა, როდესაც მოგონებულია მრავალი სხვა-

და სხვა სისტემის ჰაეროპლანი, ლილიენტალის შტრასენის ცდა ლირსეულად და დაფასებული და ეს ავიატორი სამართლიანად ითვლება პირველ ჰაეროპლანის მომგონებელად.

ახლა მრავალი სხვა და სხვა გვარის ჰაეროპლანია მოგონილი; მათი აღწერა ძრიელ შორს წავიყვანდა და ამისათვის ჩვენც აღვწერთ ორს უმთავრეს მათგანს—ბლერიოს ჰაეროპლანსა და ძმათა რაიტების ბიპლანსა.

ბლერიოს მონოპლანის აღწერა ძლიერ ძნელია, იმიტომ რომ ეს დაულაღვი მომგონებელი განუწყვეტლად მუშაობს თავის აპპარატის გაუმჯობესობისათვის და მუდამ სცვლის.

1900 წ. ბლერიომ

ააშენა თავისი პირველი აპპარატი, მაგრამ ეს პირველი მოგონება გათავდა მარცხით, ბლერიოს ჰაეროსტატი მიწიდგანაც ვერ დასძრეს. 1905 წ. დღემდე ბლერიომ ააშენა 11 სხვა და სხვა ნაირი აპპარატი; ამ ხნის განმავლობაში სამჯერ კინაღამ გამოეთხოვა ამ წუთი სოფელს, სამჯერ ჩამოვარდა დიდის სიმალიდგან და ასე თუ ისე დაშავდა, მაგრამ, მაინც იმის ენერგია არ დახშობილა; პირიქით, სულ იმის ცდაშია, თან და თან შესცვალოს და გაუმჯობესოს თავისი აპპარატი და, რაც შეიძლება, მეტს ხანს იფრინოს ჰაერში. უკანასკნელი მისი აპპარატი ჩარჩოზე მოშმულ ორი უძრავი ქალაღდის ფრთაა. წინ აქვს ვინტი, რომელიც მოძრაობაში მოჰყავს მსუბუქ და ღონიერ მობტორს. ჰაერში მფრინავი და მობტორი მოთავსე-

ბულნი არიან აპპარატის წინა ნაწილში. აპპარატს უკმა
 მული აქვს კული, რომელიც საკვებს მაგიერობას უწევს
 აწვევ-დაწვევაში და მიბრუნ-მობრუნებაში. საზოგადოდ ბლეროს
 აპპარატი დიდად ემზავება სათამაშო მფრინავ ფრინველს,
 განსხვავება მხოლოდ იმაშია, რომ სათამაშოს არა
 აქვს კული.

იმ დროს, როდესაც ბლერიო გულმოდგინედ მუშაობდა
 თავის აპპარატზე, მეორე ცნობილი ჰაერში მფრინავი ლატა-
 მი არა ნაკლებ წარმატებით ამუშავებდა თავის ჰაეროპლანს
 და დაფრინავდა ჰაერში. ერთხელ ლატამი დიდის გამარჯვე-
 ბით გადაფრინდა შალონს დაბანაკებულ სამხედრო ბანაკში;
 ამით გამხნეებულმა ლატამმა გადასწყვიტა გადაფრენილიყო
 ლამანში*) გაღმა. უნდა გაფრენილიყო საფრანგეთის ნავთ სა-
 დგურ კალედგან და მისულოყო ინგლისის სამხედრო ნავთ
 სადგურ დუერში; გადაფრენისათვის გამარჯვებულს დანიშნუ-
 ლი ჰქონდა სამი ჯილდო—72500 ფრანკი (24000 მან.) 19
 ივლისს დილით ადრე ლატამი გამოფრინდა კალედან, მაგრამ
 25 კილომეტრის მანძილზე (24 ვერ.) მის ჰაეროპლანს გაუ-
 ფუქდა მოტორი და ჩავარდა ზღვაში. საფრანგეთის სამხედრო
 გემმა გადააჩინა ლატამი და მიიყვანა უკანვე კალეში.

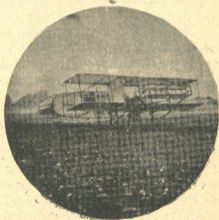
ლატამმა განიზრახა ხელმეორედ გადაფრენა ლამანშისა
 25 ივლისს, მაგრამ ამ დღეს ბლერიოსაც გადაეწყვიტა ლა-
 მანშზე გადაფრენა. გასაკვირველის შემთხვევით ლატამი ღრმა
 ძილს მიეცა 25 ივლისის დილაზე და გამოიღვიძა მაშინ,
 როდესაც მოვიდა ცნობა, ბლერიო დუერში არისო; აქ უნ-
 და აღვნიშნათ, რომ ბლერიომ ვერას გზით ვერ დაიხსომა
 ის მიმართულება, რომლითაც უნდა ეფრინა დუერამდის;
 ამის გამო ვაიარა ზოგიერთის ცნობებით ორჯელ მეტი.
 ზოგიერთის ცნობით კი სამჯერ მეტი გზა, ესე იგი თავის
 დაუმახსოვრობით ერთი სამად გაიგრძელა გზა. ლამანშის გა-

*) ლამანში სრულდა საფრანგეთსა და ინგლისს შუა.

დაფრენის შემდეგ ბლერიომ დიდი სახელი მოიხვეჭა, ერთხმად უწოდებდა სახელგანთქმულ ავიატორს, მაგრამ უნდა აღენიშნოთ, რომ ბლერიომ ვერ გაამართლა იმედები: სექტემბერს რეიმსში ავიატორების დიდი დოლი იყო დანიშნული. ამ გაჯიბრებაში ბევრმა ავიატორმა აჯობა ბლერიოს, თან კინალამ არ დაილუპა: შეემთხვა ის, რაც შეემთხვა ლატამს 19 ივლისს. მოტორი უცბად შეუჩერდა და ჰაეროპლანი ჩამოვარდა ძირს. ჩამოვარდნის დროს გასკდა ბენზინის ჭურჭელი, ბენზინი გადაესხა გახურებულ სახურავს, მოეკიდა ცეცხლი და ჰაეროპლანი სრულიად გადაიწვა, ბლერიო-კი, როგორც იყო, გადარჩა. ეს მესამე უბედურება იყო, რომელიც ბლერიოს შეემთხვა; დაულაღავი მუშაკი შაინც არ შედრკა და ეხლაც განაგრძობს თავის ცდასა და მუშაობას.

ბლერიოზე არა ნაკლებ სახელგანთქმულნი არიან ამერიკელი ავიატორები, ძმანი რაიტები — ვილბურგი და ორვილი. მათს აპპარატს ჰქვიან სახელად ბიპლანი.

ბიპლანს ორი საფრენი ზენა პირი აქვს, ე. ი. აქვს წყვილი ფრთები, რომლებიც აგებულა ორ სართულად. ზემორე ვსთქვით, რომ ბლერიოს აპპარატი ჰგავს სათამაშო ფრინველსაო. თუ ბლერიოს აპპარატი ფრინველსა ჰგავს, რაიტების ბიპლანი ერთის შეხედვით გვაგონებს ყუთს ანუ გალიას. ორი ფიქვის ჩარჩოა, რომელსაც შემოკრული აქვს თხელის

აბრეშუმის გასანთლული ქსილი. ჩარჩოები დამაგრებულია ერთი მეორეზე 2¹/₂ არშ. წვრილ ხის სარებით. თვისებები ჩარჩო 6 საყენი სიგრძისაა და 1 სიგანისა: აპპარატს წინ მოწყობილი აქვს საქე; საქის შემწეობით ადვილია აპპარატის აწვევ-დაწვევა ჰაერში. მეორე საქე, რომლითაც აბრუნებენ აპპარატს, უკან აქვს მოწყობილი. ორთავე საქეს ორი ზენა პირი აქვს, ესე იგი ბიპლანები არიან; ჰაეროპლანის უკან მუშაობს ორი ვინტი. ავიაკორი ზის აპპარატის გალიაში წინა მხარეს, იქვე მოთავსებულია აპპარატის მოტორიც. ძმათა რაიტებზე წინად იცოდნენ, რომ ორ სართულიან ჰაეროპლანზე უფრო ადვილი უნდა ყოფილიყო ჰაერში გაჩერება, ვიდრე ერთ სართულიანზე. ლილიენტალიც ამტკიცებდა ამ აზრს და აპირებდა ორ-სართულიან ფრთების ხმარებას თავის ჰაეროპლანზე. შემდეგში ლილიენტალის შეგირდმა შანუტმა ააშენა ორ სართულიანი ჰაეროპლანი გალიის მზგავსად. ძმ რაიტები შანუტს მოწაფენი იყვნენ და ამათაც, რასაკვირველია, გამოიყენეს თავიანთ მსწავლეებელის დედა-აზრი და ააშენეს გაუმჯობესებული ბიპლანი. აღსანიშნავია, რომ რაიტებმა მხოლოდ 5 წ. ცდის შემდეგ მოიფიქრეს მოტორის დადგმა თავიანთ ბიპლანზე. მოტორით ფრინვის პირველმა ცდამ მშვენივრად ჩაიარა; მაგრამ მიინც რაიტები არ ჩქარობდნენ, ნელ-ნელა მუშაობდნენ და თან და თან ავირჯიშებდნენ თავიანთ აპპარატს; მხოლოდ 1908 წ. გაჰბედეს საქვეანოდ გამოსვლა; ამ ზაფხულს პარიზში ჩამოვიდა ვილბურგ რაიტი და, პირველ აფრენისათანავე, მიიპყრო საყოველთაო ყურადღება. ერთის წლის განმავლობაში აუარებელი ჯილდო მიიღო. აჯობა ყველ.ს. მისი ბიპლანი საუკეთესო აპპარატათ იქმნა ცნობილი.

იმ დროს, როდესაც ვილბურგი იპყრობდა ევროპას, მისი ძმა ორვილი სახელს იხვეჭდა ამერიკაში. შეერთებულ შტატების მთავრობამ მოლაპარაკება დაუწყო, აპპარატს შევისყიდი მხედრობისათვისაო. სამხედრო სამინისტრომ დანიშნა დღეები აპპარატის გამოსაცდელად; ორვილმა სამინისტ-

როს ყველა მოთხოვნებიანი მშვენივრად დასრულდა. მაგნიტის 18 სექტემბერს, როდესაც მიფრინავდა სელფრიდეთან ერთად, ერთი რამ უბედურება შეემთხვა: ჰაეროპლანი 8 სა.ე. სიმაღლეზე იყო, უცბად მოისმა ტკაცანი, გატყდა ერთი ვინტი, ჰაეროპლანმა დაკარგა თანასწორობა სიმძიმისა და ჩამოვარდა ძირს. ამ დროს სელფრიდე დაშავდა სასიკვდილოდ, ორვილი კი დაიფეკა და მოიტეხა ფეხი. 1909 წ. ვილბურგ რაიტმა ბევრგან სცადა თავისი აპპარატი: გერმანიაში, საფრანგეთში და იტალიაში; ბოლოს დროს პარიზში ააგეს ასამდე ძმათა რაიტების სისტემის ბიპლანი და ყველა კარგები გამოდგა.

1908 წ. 31 დეკემბერს ვილბურგმა უთხრა საფრანგეთის მინისტრს ბარტს, ჩემს ჰაეროპლანზე უფრო უშიშრად ვგრძნობ თავს, ვიდრე რკინის გზის ვაგონშიო. რასაკვირველია, ეს აზრი გაზვიადებულია. ჯერ კიდევ ბევრი დრო გაივლის, ვიდრე ადამიანი შესძლებს ისე უშიშრად მოგზაურობას ჰაერში, როგორც ხმელეთზე. უიკველია, სრულიად ჰაერის დაპყრობა ჯერ კიდევ ბევრ სხვერპლს შეიწირავს.

ებლა, თუ მივიხედავთ უკან და გადავთვალიერებთ იმ გზას, რომელიც გაუფლიათ ავიატორებს, ადვილად დაერწმუნდებით, რომ წადილი თითქმის მიღწეულია. რეიმში მომხდარ დოლის შემდეგ, ვიცით, რომ ჰაეროპლანს შეუძლია აფრინდეს 155 მეტრის (71 სა.ე.) სიმაღლეზე, შეუჩერებლივ გაფრინდეს 180 კილომეტრის მანძილზე (160 ვერს.) ერთ საათში. ამის ფიქრს ვერც კი გაჰბედავდნენ ორის წლის წინად. მაშინ უდიდესი მანძილი, რომელიც გაველო ჰაეროპლანს, იყო ერთ ვერსზე ნაკლები. ამის შემდეგ, ვინ იცის, კიდევ რას შესძლებენ ჰაერთან მებრძოლნი სწავლულნი ორისა და სამის წლის განმავლობაში...

დ. ახვლედიანი

(შემდეგი იქნება)

ჭიაც მასხმარია,

თუ კაცი გზნიერია

(თარგმანი *)

ია სულ შავი როდია; რამდენისამე დღის შემდეგ, ცოტათი ხდება, ციაგდება, შემდეგ წაბლის ფერი დაჰკრავს, ნაცრის ფერი, მზიარული ნაცრის ფერი და ბოლოს სულ გათეთრდება. ეს ასე აიხსნება: ტანზე ბეწვი არ ემატება, ტანი კი თანდათან ეზრდება, ბეწვები ერთმანეთს სცილდება და ჭია ისეთი შავი აღარა სჩანს, როგორც პირველად.

კვერცხებიდან ჭიები დილით აღრე იჩეკებიან. 4-დან 6 საათამდე. როგორც კი გამოიჩეკებიან, მაშინვე მიფორთხავენ თუთის ფოთლებისაკენ. რამდენნაირი ფოთლებიც უნდა აურიოთ ერთმანეთში, ჭია მაინც თუთისას გამოსძებნის. თუ ნორჩი ფოთოლი აქვს ჭიას, მეტი აღარაფერი უნდა. თუთის ფოთოლი რომ მოვაცილოთ ჭიას და წინ დაუჭიროთ, მაშინვე წამოფოფბდება მისკენ და მანამდის იფოფბებს, სანამ არ მისცემთ საკმელად. მხოლოდ გზაში, რადგანაც არც ყურთა სმენა და არც მხედველობა აქვს, ასჯერ წააწყდება ხან რასა და ხან რას. გინდა საყვირი უკარი, გინდ თოფი ისრო-

*) იხილეთ ეურნალი ნაკადული 1909 წლის მე-12 №.

ლე, გინდ დაფ-დაფი აბრახუნე—ქია ადგილიდან მარტო დაიხრის, რადგანაც არაფერი ესმის. ბრმა და ყრუ მატლი თითქმის ყოველ სულდგმულზე საცოდავია; არავის არას ავენებს, თუ არ თავის თავს; მიფოფხავს ფოთოლზე; აი აგერ-აგერ ჩამოვარდება და იტყენს რასმე; თავის დასაცველად მხოლოდ ერთი იარაღი აქვს: პირ ქვეშ მოწყობილი აქვს მილი, საიდანაც წვრილ აბრეშუმის ძაფებს უშვებს... იმითი იკავენს თავს; დაეკიდება ჰაერში, აპყვება ზევით და ჩამოეშვება, როგორც ობობა. მხოლოდ განსხვავება იმაშია, რომ ქია ამ ძაფს ისევ პირში იხვევს, მაშინ როდესაც ობობა ქსელს უკანა ფეხებით აგროვებს. ობობას ქსელი მხოლოდ ჰაერში მაგრდება, აბრეშუმის ქია კი პირიდანვე მაგარ ძაფს უშვებს...

ეს ძაფი განა მარტო ჩამოვარდნისაგან იფარავს ქიას! იმის შემწეობითვე იცვლის ტანისამოსს. ტანისამოსს კი აბრეშუმის ქია ოთხჯერ იცვლის თავის სიცოცხლეში.

როგორც ტომარაში, ისე ზის თავის ქერქში. სანამდის პატარაა, ტომარა მისთვის დიდი და სრულია. მაგრამ ქია ბევრს სკვანს და თანდათან იზრდება. აი, სწორედ იმის ზომისა შეიქნა ტომარა!.. ქია კი განაგრძობს თუთის ფოთლების ჭამას და ზრდას. ტომარაც, რასაკვირველია, თანდათან უფროვდება. ერთი კი გაგანიერდა ქია და მეტი აღარ იზრდება...

ქია ველარ ინძრევა ქერქში; მეტი გზა არ არის, უნდა გამოიცივლოს ქერქი. ქერქის ამ გამოცვლას ეძახიან „გახუნებას“. დროს ერთიდან მეორე გამოცვლამდე „ჰასაკი“ ჰქვია. ასეთი „ჰასაკი“ ქიას ოთხი აქვს: ბავშობა, სიყრმე, სიმწიფე და მოხუცობა; სახელდობრ:

დაბადებიდან ქერქის პირველ გამოცვლამდე, ესე იგი პირველიდან ცხოვრობს ხუთ დღემდე. . . . . პირველი ჰასაკი.

პირველ გახუნებიდან*) მეორემდე ესე იგი ექვსიდან ცხრა დღემდე. . . . მეორე ჰასაკი.

*) ქერქის გამოცვლას გახუნება უწოდოთ.

მეორედან მესამე გახუნებამდე, ესე იგი
 ათიდან თუთხმეტ დღემდე . . . მესამე ჰასაკი.
 მესამედან მეოთხე გახუნებამდე, ესე იგი
 თექვსმეტიდან ოცდა ერთ დღემდე. მეოთხე ჰასაკი.
 მეოთხე გახუნებიდან ყაქის მოქსოვამდე
 ესე იგი 22-დან—30 დღემდე . . . მეხუთე ჰასაკი.

ერთიდან მეორე ჰასაკში გადასვლის წინ, ჰია ოითქო იძი-
 ნებს; გაუნძრევლად არის 12-დან 48 საათის განმავლობაში. მაგ-
 გრამ, აი, გამოიღვიძა და გამოძვრა ძველის ქერქიდან, რომე-
 ლიც გამოსცვალა წმინდა პერანგით.

ბევრ ტანჯვას იტანს ჰია სუფთა პერანგის შეძენისათ-
 ვის. როგორც დაბადების, ისე ყოველ ძილის შემდეგ, ხარ-
 ბად აძღება საქმელს; შემდეგ თანდათან უკლებს ჰამას, და
 ბოლოს,—ძილის წინად, სულ ანებებს თავს. მიეკვრება ძა-
 ფებით ტოტს, ან ფურცელს, რომელზედაც ზის, აიწვეს თავს
 მალა და ამ მდგომარეობაში რჩება თითქმის დღე და ღამე.
 ამ დროს განმავლობაში ძველ ქერქ ქვეშ უმაგრდება ახალი
 კანი. კანსა და კან ქვეშ გაუჩნდება რალაც სითხე, რომელიც
 ახალ ქერქს აშორებს ძველ ქერქიდან.

აი, მხად არის ახალი კანი; მოატრიალა ჰიამ თავი და
 გაჰხია ძველი კანი პირთან ახლო; შემდეგ-კი კანი თითონ
 იხევა შუაზე და ჰია თავისუფლად ძვრება იქიდან; აბრეშუმის
 ძაფები-კი ამ დროს იმაგრებენ იმ ადგილზე, სადაც ის იჯდა
 ძილამდე. მხოლოდ ქერქის გამოცვლა ისეთი ადვილი არ არის,
 როგორც ეგონება კაცს პირველ შეხედვით. ხშირად მოხდება,
 რომ ჰიას არ ძალუძს ქერქიდან გამოქრომა და ილუპება ძალ-
 დატანებისა და დაღლილობისაგან.

ზოგიერთი კიები, ოთხის მაგიერ, სამჯერ იძინებენ; მხო-
 ლოდ ასეთი კიები უფრო ადვილად ილუპებიან, რადგანაც
 უფრო ნაზი და სათუთები არიან, ვიდრე ოთხჯერ ქერქ გა-
 მოცვლილნი. როგორც აღამიანთა შორის, აქაც მართლდება
 თქვა: „ვისაც ბევრი სძინავს—ილბად ის კარგად სცხოვრობს“.

აი მეოთხეჯერაც გამოიცვალა ქიამ ტანისამოსი, ცხრა დღე დარჩენია საცხოვრებლად. ამ ცხრა დღის განმავლობაში ქია დილიდან საღამომდის მოუსვენრავდა სკამს. ისე მიასკდება საკმელს, როგორც ყველიერში ადამიანი, თითქოს გრძნობს, ჩემთვისაც დიდი მარხვა დგებაო. ამ დროის განმავლობაში ოთხჯერ მეტსა სკამს, ვიდრე მთელ თავის სი-
 ცოცხლეში; ამიტომაც გრძელდება და მსხვილდება ერთი ორად, ვიდრე მეოთხე კანის გამოცვლის დროს. ცხოვრების უკანას-
 კნელ დროს, ესეიგი მეოცდა ათე დღეს, ქია ცხრა ათასჯერ მეტია ვიდრე გამოჩენის დროს იყო.

ცხრა დღემ სწრაფად გაირბინა; ცხრა დღის დაუღალა-
 ვად ქამის შემდეგ, ქია ზურგს შეაქცევს საკმელს. თუთის ფოთლები უკვე ეზიზდება. მალა აიწვეს თავს, შეფოთავს და თანდათან მიფოფხავს ზევით; იქამდის იფოფხებს, სანამ გზა არ გათავდება. თუ ოთახშია, თითქმის იატაკამდის ადრს, ხეს კი კენწერომდის აპყვება; ზევითა ხშირ ფოთლებში ემალება თავგებს, ქიანქველებს, ფრინველებს და ავდარს. აქვე, და-
 ფარულ ადგილას სკიმავეს აბრეშუმის ძაფებს... ძაფები ისეთი ტლანქი და მაგარია, თითქოს სახლისათვის საძირკველიაო... შემდეგ, როდესაც საძირკველი მზად არის, შეუდგება თითონ სახლის ომენებას: შემოიხვევს გარშემო თხელ ქსელს; ქსელი სწორი, გრძელი და თავიდან ბოლომდის უკვანძოა. ნახვევი პირველად ძლივსა სჩანს, მაგრამ, რაც უფრო მუშაობს ქია, ნაქსოვიც თანდათან სქელდება და ბოლოს გარდიქცევა ლა-
 მბზ, რგვალ ყაქად; სამი დღის შემდეგ ყაქი მზად არის; ამ ყაქშივე მოექცევა ქიაც.

სამის დღის განმავლობაში, სანამ ყაქი დაუმთავრებელია, თუ შეეხო რამე, ქია თავს ანებებს, მიდის სხვა ადგილას და იქ მეორის კეთებას იწყებს... მხოლოდ მეორეჯერ დაწყებული ყაქი, ყოველთვის უფრო ცუდი გამოდის, ვიდრე პირველი.

ხანდახან საბრალო ქია არსად არ მიდის და ჯავრით იქვე კვდება.

სახლი—ყაქი—დამთავრებულია და სცხოვრობს შიგ ქია უსაზრდოოდ. ცხრა დღის განმავლობაში მეხუთედ ყაქშივე იცვლის კანს; შემდეგ-კი, როგორც ტიკი, უძვრელად ჰგდია ყაქში. ამიტომაც ეძახიან ამ დროს „ძილის გუდას“ (КУКОЛА).

თანდათან ეზრდება პაწაწკინა ხორთუმი, ფრთები და
ვაშები. თორმეტის დღის შემდეგ მატლი პეპელად იქცევა.

ერთ მშვენიერ დღიას ყაჭი რომელსამე ადგილის შავ-
დება და სველდება; ამ ადგილიდან წვალებით და გაჭირვებით
ამოძვრება სველი პეპელა.

ყაჭის დასასველებლად პირიდან უშვებს ერთგვარ სითხეს,
ურომლოდაც ვერ შესძლებდა ყაჭის მაგარ ქსელის გახევისას.

თითქმის ნახევარ საათს უნდება პეპელა მობეზრებულ
სატუსალოდან განთავისუფლებას. შემდეგ დაისვენებს, შეიფ-
რთხილებს და დაისწორებს თავის სპეტაკ ფრთებს...

იმ დროს, როდესაც მამალი პეპელა დაფრინავს და ეძებს
დედალ მეგობარს, უკანასკნელი დაულაღივად სდებს კვერ-
ცებს. ტყეში პეპელა სცდილობს კვერცხების დადებას ხის
ქერქის ნაპრაღში, რომელიც იცავს კვერცხებს აედრისაგან.

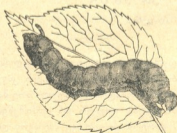
ერთის დღის შემდეგ ყვითელი კვერცხები ნაცრისფრად
იცივლება, ისე რომ ძნელად განირჩევა ხის ქერქისაგან.

თითო დედალი პეპელა 300—700 კვერცხამდე დასდებს;
დაღლილ-დაქანცული საში-ოთხის დღის შემდეგ კვდება. რად-
განაც ყაჭში ცხრა დღე იმარხულა და შემდეგაც არა უჭამია-რა,
შეტს ველარა სძლებს და კვდება; ჰამაც არ შეუძლია, რადგა-
ნაც ხორთუმის სივიწროვე საკმლის ჰამის ნებას არ აძლევს.

ასე თავდება სიცოხლე ამ წყნარ, კეთილ მუშაკისა. ჩნდება
ქიათ, კვდება პეპელათ შიმშილითა.

ს. ორბელიძე

(დასასრული იქნება)

ქართული
ენის
ინსტიტუტი

მიჯაჭვული ამირანი

(ლეგენდა კავკასიის ცხოვრებიდან)

რუსული.

დუმალეებით მოკულოს დარიალის ხეობას სდარაჯობენ უზარმაზარი მთები კავკასიონისა. ამ თავის სიდიადით ზღაპრულ არე-მარეში ადამიანი მეტად უძლურ და უმნიშვნელო არსებადა ჰგრძნობს თავს. გარემო ყოველივე მძლავრი და სასტიკი სანახავია. გაჩქარებული თერგი ხეობის სიღრმეში გაცოფებით

ჯაგარ აყრილი ღრიალებს და ჰკენესის, საკვირველის მიისწრაფის წინ. სცდილობს განთავისუფლდეს შემალონებელი სივიწროვისაგან და თან მიაქანებს უდიდეს ლოდებს. ამ ზღაპრულ სურათებს თავს დასტრიალებენ მთის არწივნი, ხოლო უფრო მალლა ბრჭყვიალებს მზის სხივებით გაბრწყინებული ყაზბეგის მთა, თითქო უზარმაზარი აღმასიაო.

კავკასიის მაღალ მთების ნაპრაღნი, კლდენი და გამოქვაბულნი წარმოადგენდნენ კავკასიის ტანჯულ დევ-გმირთა თავშესაფარს, რომელთა შორისაც პირველი აღდილი უჭირავს ხალხის შეგობარს დევ-გმირს ამირანს.

ბოროტმა ღმერთებმა დაამწყვდინეს ეს გმირი კავკასიის მთის ნაპრაღში და ჯაჭვით მიაკრეს კლდესა, რადგანაც ამირანი იყო მფარველი ხალხისა, რომელიც იტანჯებოდა ღმერთების ძალმომრეობით და მათის თვით-ნებობით.

აი ამ არე-მარტში ერთხელ მწყემსი აძოვებდა ცხვარს. მწყემსმა დაინახა, რომ ერთხელ კლდემ გული გაიხსნა და შიგ გამოჩნდა მიჯაჭული კაცი საშინელის სიდიდისა, ქალარა თმით და ფეხშიშველი; იმისი ტანი მთლად ბაღნით იყო შემოსილი, გასაოცარი გრძელი ფრჩხილები გაზრდოდა ხელისა და ფეხის თითებზე, რკინის ჯაჭვი გველივით შემოჰხვეოდა მის ტანს, შიგ ჩასკდებოდა და ზედ შეჰხორცებოდა.

იმის გვერდით უშველებელი დიდი ხმალი ეგდო. გმირი ხმლის ასალებად წაღუნულიყო, მაგრამ ყოველი მისი ცდა ამაო იყო, რადგანაც ხმლამდის მხოლოდ იმისი ნეკი სწვდებოდა. ამის მნახველმა მწყემსმა შიშით გაქცევა დააპირა. „ნუ გეშინიან“, აღერსიანად უთხრა გმირმა: „მე ამირანი ვარ — მწყემსი მიუახლოვდა. ამირანმა იმის გუდიდან პური ამოიღო, მოუჭირა თავისი ძალუმი ხელი და პურიდან გამოიწურა სისხლი და ოფლი.“

„თქვე უბედურებო, როგორა სკამთ ამისთანა პურს? ჰკითხა ამირანმა. „მა, შენ როგორ პურსა სკამ?“ შეეკითხა გლეხი. „აი როგორს“, უპასუხა ამირანმა და მოუჭირა თავის პურს ხელი, პურიდგან გამოიწურა რძე.

„თუ მე როგორმე განვთავისუფლდი“, უთხრა ამირანმა
 „იკოდე, რომ სისხლისა და ოფლის პურის ქაშა აღარავის
 ექნება მთელ დედამიწის ზურგზე. „მე გაგანთავისუფლებ“,
 შესძახა გლეხმა აღტაცებით. ამირანმა სთხოვა, ხმალი მომა-
 წოდებო. გლეხმა იმ სიმძიმე ხმალი ვერ ასწია. მაშინ გმირმა
 სთხოვა, ქამარი მოაბი ხალოსა და მეორე წვერი ქამრისა მე
 მომეციო. ასეც ვერას გახდნენ, რადგანაც ხმლის სიმძიმემ
 ქამარი გასწყვიტა. „თუ შინ ჯაჭვი გეგულება, ჩქარა გაიქე
 და ხმის ამოუღებლივ მომიტანე.“ უთხრა ამირანმა. გლეხი
 გაიქცა შინ, ჩამოიღო კაჩოღამ ჯაჭვი, შეიღო მხარზე და
 ხმა-ამოუღებლივ გაეშურა გმირისაკენ. კარებთან შეეფეთა
 ცოლს, რომელიც ლანძღვა-თრევით მივარდა ჯაჭვის წასარ-
 თმევლად. საწყალი გლეხი ხმა-გაკმენდილი ებრძოდა ცოლს
 და მიისწრაფოდა კარებისაკენ. ქმრის დუმილი ცოლმა სასა-
 ცილოდ აგდების ნიშნად მიიღო და უფრო ძრიელ ანჩხლობდა
 და ჰყვიროდა:

„გზირებმა ყველაფერი წაიღეს სახლიდან, ამის მეტი
 აღარა შეგვანარჩუნეს რა და ესეც შენ მიგაქვს—გინდა გაა-
 კლიაო“?!

„ნუ თუ თავს არ დამანებებ, შე მაჯლაჯუნავ, შენა“!
 შესძახა გლეხმა და, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, ცოლს
 ხელი ჰკრა. ხვითქ-გადადენილმა გლეხმა მიიბრინა კლდესთან,
 მაგრამ ამირანი ველარა ჰნახა. გლეხის სიტყვით, მთამ ჩანთქა
 ამირანი. კაცობრიობას ვერა ეშველა რა, ისევ სისხლისა და
 ოფლის პურის ანაბარად დარჩა. ქვეყნის მოკეთე, უდიდესი
 ვაჟაკი, რომელიც გაჭირებულ, სულ-შეწუხებულ ხალხს ჰპი-
 რდება თავისუფლებას და რძიან პურს, იტანჯება და ჰკვენის
 მთის ქვეშ უჰაეროდ და უმწეოდ.

როდესაც დარიალის ხეობაში ყაზბეგის მთიდან უშვე-
 ლებელი ლოდები ცვივა, რომელთაც არე-მარე თან მიაქვთ,
 ეს იმის ნიშანია, რომ ამირანი სცდილობს ჯაჭვის დამტვრე-
 ვასა და ტორტმანობს.

მოგზაურსა ჰგონია, რომ თერგი ღრიალებს და ლოდები კლდეებს ეჯახებიანო, ყური რო დაუგდოს-კი ეს ამირანის კვნესაა.

ის ამპარტავანი, უღონიერესი, ქედ მოუხრელი ამირანი მარტოდ-მარტო უმაგრდება იმ საშინელ სიმძიმეს შთებისას. ამირანი არ მოკვდება, ამირანი უკვდავია. როდესაც ამირანი განთავისუფლდება, მაშინ ხორბლის მარცვალი ქლიავის ოდენა იქნება და ქერისა კიდევ—ასკილის ოდენა.

ოლა ჭრელაშვილი

მითღღბია

ბროადის ომი

ხელმეორედ თათბირი ელლინთა ბანაკში

ქილევსის პასუხმა მეტად დიდ საგონებელში ჩააგდო ელლინთა ძლევა მოსილ მხედრობის სარდლები. ყველანი ერთბაშად შეათქიჩაანა დიდებულ გმირის უარმა, ელლინთა ბანაკში არ დაებრუნდებო. სარდლები დიდხანს შესჩერებოდნენ ერთმანეთს დაღუმებულნი და მათ მწუხარებას საზღვარი არა ჰქონდა. ამ საერთო მწუხარებას და სასოწარკვეთილებას ბოლო მოუღო აქეველების ძლევა მოსილმა გმირმა დიომედესმა, რომელმაც გამამხნევებელის სიტყვებით მიმართა ელლინთა რაზმების სარდლებს. „ვიდრე პირში სული გვიდგია“, ასე დაამთავრა სიტყვა დიომედესმა, „ჩვენი პირდაპირი მოვალეობაა მტერს მხედ და უშიშრად შევებრძოლოთ! წართლია, ძლევა მოსილ აქილევსის ჩვენს ბანაკში დაბრუნება მეტად აღაფრთოვანებდა ელლინთა მხედრობას, დიდს ძალასა და მხნეობას ჩაუნერგავდა გულში თვითოეულ მეომარს, მაგრამ, რადგან, სამწუხაროდ, ეს ასე არ მოხდა და აქილევსმა უარი გვითხრა კვლავ ელლინთა ბანაკში დაბრუნებისა, ჩვენ, პირიქით, გვძარტებს, ნაცვლად კმუნვისა და მწუხარებისა, მხნეობა, მხნეობა და კიდევ მხნეობა! ან სიკვდილი ან მტერზე გამარჯვება, აი დღევანდელ გარემოებაში რას გვაძალებს ჩვენი მრავალ ტანჯული სამშობლო! და სწორედ ამ აზრით უნდა ბელმძღვანელობდეს თვითოეული ჩვენგანი, თუ სურს ღირსეული სამსახური გაუწიოს სამშობლო ქვეყანას!“

ლიომედისის სიტყვებმა დიდად გაამხნევა ელინთა ზმების სარდლები. ყველანი იმ აზრს მიემხრნენ, უკანასკნელსულის ამოსუნთქვამდე მტერს მდგრად შევებრძოლოთ. ამის შემდეგ სარდლები თავთავიანთ კარვებში დაბრუნდნენ, რადგან უკვე შუა ღამე იყო გადასული.

სარდლების წასვლის შემდეგ, ელინთა მხედრობის მთავარ-სარდალი მარტოდ-მარტო დარჩა სამხედრო კარავში და მთელის ღამის განმავლობაში თვალი არ მოუხუჭავს. აგამემნონი მწუხარედ გასცქეროდა ტროადელების ბანაკს და გულში სევდა და მწველი კმუნვა უტრიალებდა. მწუხარებით შებოქვილმა აქაველების მთავარ-სარდალმა ბოლოს გადასწყვიტა, პილოსელ მოხუც ნესტორთან წაეღო და იმის აზრს გაევიგებ იმის შესახებ, თუ როგორ გადაეარჩინოთ ელინთა მხედრობა მოსალოდნელ განსაცდელსაო.

აგამემნონმა საჩქაროდ ტანთ ჩაიცვა, იარაღი აისხა და ის იყო სამხედრო კარავიდან გამოდიოდა, როცა სამხედრო კარავის კარებს მიადგა მთავარ სარდლის ძმა მენელაოსი.

„ჩემო საყვარელო ძმაო მენელაოს!“ ასე მიმართა აგამემნონმა თავის ძმას: „ჩვენი პირდაპირი მოვალეობაა ელინთა მხედრობა განსაცდელისა და დაღუპვისაგან ეხსნათ! მთელის მხედრობის ბედი და უბედობა ჩვენს მხნეობასა და გამჭრიახობაზედ არის დამოკიდებული. სამშობლოს თავისი იმედი ჩვენზედა აქვს დამყარებული და, თუ ჩვენ ღირსეულ პატრონობას ვერ გაუწევთ ელინთა მხედრობას, დიდ დანაშაულს ჩავიდენთ სამშობლოსა და მხედრობის წინაშე. განა ვერ ატყობ, რომ ღმერთების მამათმთავარმა ზევსმა დიდი ხანია იღო ხელი ჩვენს მხედრობაზედ! ღმერთების მამათმთავარი უთუოდ განრისხებულია ჩვენზედ და კიდევ ამიტომ დიდ დახმარებას აძლევს ტროადელების რაზმებს. ეს ასე რომ არ იყოს, განა წარმოსადგენია, რომ ერთად ერთმა კაცმა, თუნდაც იგი გმირზედ უგმირესი იყოს, ესეთი ძლევა-მოსილობა გამოიჩინოს, როგორც ჰექტორმა გამოიჩინა! დიად! ღმერ-

თების მამათმთავარი ზევსი სწყალობს ტროადელელების რაზმებს და კიდევ ამიტომ ჩვენი ოდესღაც ძლევა-მოსილი მხედრობა ყოველთვის მარცხდება ბრძოლის ველზედ. საჭიროა აუცილებლივ რაიმე ღონე ვილონათ, თორემ ჩვენს სამშობლოს დიდი განსაცდელი მოვლის. შენ, მენელაოს, წადი და უყოვნებლივ გემებთან და წამოიყვანე აიანტი და იდომენევსი. მე წავალ ენა ტკბილად მოუბარ მოხუც ნესტორთან, შევატყობინებ კიდევ სხვა სარდლებს, შევიკრიბოთ ყველანი ერთად ბანაჲის მახლობლად, ბანაჲის ზღუდეთა გარეშე, და მოვისაზროთ რაიმე საიმედო საშუალება ელლინთა მხედრობის მოსალოდნელ განსაცდელისაგან გადასარჩენად“.

მართლაც დანიშნულს ადგილას შეიკრიბნენ ელლინთა რაზმების თვალსაჩინო სარდლები და გამართეს თათბირი მოსალოდნელ ომის შესახებ.

თათბირის დროს ტკბილად მოუბარმა პილოსელმა მოხუცმა ნესტორმა ასე მიმართა აქეველების რაზმების სარდლებს: „ძვირფასო მეგობრებო და ძლევა-მოსილო სარდლებო! ამ ემად, როცა ჩვენი მოსისხლე მტერი ასე ახლო არის დაბანაკებული, როცა იგი მუდამ ეამს განადგურებას უქადის ჩვენს მხედრობას, განსაკუთრებული მამაცობა და მხნეობა გვმართებს! ნათლად უნდა გვქონდეს შეგნებულა, რომ ელლინთა მხედრობის დამარცხება ჩვენის საერთო სამშობლოს დამარცხებას მოასწავებს. ამიტომ თვითოეული ჩვენგანი გამსჯვალული უნდა იყოს სამშობლოს სიყვარულით და ერთ წამსაც არ უნდა ივიწყებდეს, რომ მხოლოდ და მხოლოდ ჩვენს პირადს მხნეობასა და მამაცობაზედ არის დამოკიდებული ჩვენი საერთო სამშობლოს კეთილდღეობა, ჩვენის ცალისა და შვილების განსაცდელისაგან გადასარჩენა! ამიტომ მე ვფიქრობ, რომ სანამ ჩვენი მხედრობა ბრძოლის ველზედ შეებრძოლებოდეს ჩვენს მოსისხლე მტერს, კარგი იქნებოდა გაგვეგზავნა ვინმე მტრის ბანაკში და გაგვეგო ჩვენის მოსისხლე მტრის აზრი მომავალ სამხედრო გეგმის შესახებ. თუ ვინმე მოიძებ-

ნება ჩვენ შორის ისეთი გამბედავი, რომ იკისრებს ესეთ დასაწყისს ვალებას და წავა მზვერავად მტრის ბანაკში, დიდ სამსახურს გაგიწევს. ბევრს რასმე საგულისხმიეროს გავიგებთ მტრის შესახებ და ამრიგად გავიადვილებთ მომავალ შებრძოლების თავდარიგს!“

ელლინთა მხედრობის სარდლებმა დიდის აღტაცებით მიიღეს ტყბილ მოუბარის მოხუცის წინადადება და სიამოვნებით თანხმობა გამოაცხადეს ტროადელების ბანაკში დასაზვერად წასვლისა.

სამხედრო თათბირის გადაწყვეტილებით, მტრის ბანაკის დასაზვერავად არჩეულ იქმნენ ტიდეას ძლევა-მოსილი შვილი დიომედესი და დიდად გამოცდილი და ცბიერი სარდალი ოდისეესი, რომლებიც დაუყონებლივ შესაფერად შეიარაღდნენ და მტრის ბანაკისაკენ გაემგზავრნენ.

ა. მიკაბერიძე

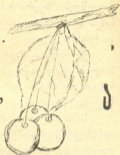

რ ე ბ უ ს ი

ი 2 ნ,

ნ
(ნაკვალსახელი)

ნ 3
”

ნ 4

ნ 5

ნ 6

ყოველ დღიური სალიტერატურო და სამოლიტიკო გაზეთი

ქართული
პრესის
საქართველო

წელიწადი მესამე ღრთიბე წელიწადი მესამე

გამოვა იმავე პროგრამით, როგორცაღ დღემდე გამოდიოდა.

ყოველ-დღიურ გამოცემის ვარდა 1910 წელსაც გაზეთს ექნება

(გამოვა ←) (სურათებიანი დამატება) (← კვირაობით.)

მიიღება ხელის მოწერა 1910 წლისათვის:

გაზეთის ფასი დამატებებთან: წლით როგორც ქალაქში იხე ქალაქ გარეუდ
ლის 8 მან. 50 კ., ნახევარი წლით—4 მან. 80 კაპ. ერთი თვით—80 კ.

ცალკე ნომერი უვლგან 5 კაპ. დამატებებიანი 7 კაპეკი

ადრესის გამოსაცვლელი 40 კ. 1910 წლად ხელის მოწერით დაურთავებთ:

ქედლოს კალმდარი 1910 წლის, — კვირეულის ფურცლებით

ტფილ სში ხელის მოწერა მიიღება „დროები“-ს კანტორაში და წერა-კითხვის საზოგადოების წიგნი მალაზიაში ი. აქალიშვილის; ქალაქ გარეუდ ხელის მოწერა მიიღება: ქუთაისში—ის. კვიციანი; ზონში—გოგლა მებტყესთან; ვორში—სკ. შევლიძესთან; კითხურაში ზოფროშ ტარუაშვილთან.

მიიღება ხელის მოწერა

ყოველ თვეურ სამეცნიერო-მედაცოკიურ და სალიტერატურო ჟურნალ

„განათლება“-ზე

(წელიწადი მესამე)

1910 წლიდან ეურნალი გამოვა ყოველ თვის პირველ რიცხვებში, გარდა ზაფხულის ორის თვისა, ორიდან სამ ბეკედურ თაბახამდის. წლიური ფასი ხელის მოწერათათვის 3 მან. ნახევარი წლით 2 მან.

ტფილისში ხელის მოწერა მიიღება „წერა-კითხვის საზოგადოების“ წიგნის მალაზიაში და „ნაკადულის რედაქციაში.

ადრესი: Тифлисъ Дворянская Грузинская гимназия Л. Г. Шопвадзе.

რედაქტორ-გამომცემელი ლ. გ. ბოცვაძე

მიიღება ხელის მოწერა

1910 წლის იანვრიდან 1911 წლის იანვრამდე

საემპწვილო სურათებიანი ჟურნალი

ნაკადული

წელიწადი მთავრდება

წლიურ ხელის მომწერლებს მიეცემათ:

24

წიგნი ჟურნალი „ნაკადული“ მცირე წლოვანთათვის

12

წიგნი ჟურნალი „ნაკადული“ მოზრდილთათვის.

გარდა ამისა 1910 წლის ხელის-მომწერლებს პრემიად მიეცემათ:

- I. დედაიწა და კუდიანი ვარსკვლავი, — ზღაპარი ეკადღისა და სურათთა. — II. მარჯნები, — ზღაპარი ეკადღისა თთხი სურათთა.
- III. თორმეტი და, — ზღაპარი ეკადღისა ერთი სურათით. — IV. მართული მხატვრული ასომიტი კუბიკაზა.

ჟურნალს ხელმძღვანელობს ს. უწვეს საგანგებოდ ანუეული სახედაქცია კომისია.

ფასი ჟურნალისა: წდაურად ხუთი მანეთი. ნახევარის წდათ სამი მან. სამზღვარ გარე: წდაურად შვიდი მანეთი. ნახევარ წდათ ოთხი მან.

მცირე წლოვანთათვის 24 წიგნი სამი მან. — მოზრდილთათვის 12 წიგნი სამი მან. — ხელის-მოწერა შეიძლება წდაურად და ნახევარი წდათ. ფულის შემოტანს შეიძლება ნაწილ-ნაწილად.

ხელის მოწერა შეიძლება:

- 1) „ნაკადულის“ რედაქციაში, გოლოვინის პროსპ., ზუბალოვის სახ., № 8, ყოველ-ღღე 9—2 საათ., სამშაბათობით საღამოთიც.
- 2) წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების წიგნის მაღაზიაში, სასახლის ქუჩა, სახლი თავად-აზნაურობისა.

ნაკადულის რედაქცია სთხოვს ხელის-მომწერთ:

ვისაც ჟურნალის ნომრები დააკლდება, მიმართონ აგენტს ანუ რედაქციას, არა უგვიანეს ერთის თვისა.

რედაქტორი ნინო ნაკაშიძე

გამომცემელი: თავ. პ. ი. თუმანიშვილი